AĞIT

yılmaz güney

AĞIT

Bu kitap Divan Matbaacılıkta
dizilmiş ve basılmıştır.
Birinci basım Mart 1976
Dağıtım: GÜNEY FİLM

Güney Filmcilik
Sanayi ve Ticaret A.Ş. Yayınları
Senaryo Dizisi 6

AĞIT

YILMAZ GÜNEY

- Filmin hikâyesi
- Senaryo
- Basında «Ağıt»

Güney Filmcilik Sanayi ve Ticaret A.Ş. Yayınları
Sakızağacı Cad. Güney Han No. 2 Kat 1 Beyoğlu

Güney Filmcilik Halkla İlişkiler
Bürosu tarafından basıma hazırlanmıştır.

Yılmaz Güney'in ünlü üçlüsü AĞIT, ACI ve UMUTSUZLAR, 1971 yılında yapılan Adana Altın Koza Film Festivalinin bütün ödüllerini toplamış, «AĞIT» bu festivalde, en başarılı film, en başarılı yönetmen, en başarılı kameraman, en başarılı aktör ödüllerini almıştı. Böylece Yılmaz Güney'in, «Çirkin Kral» döneminden sonra, «Umut» la başlayan ikinci dönemi, en verimli yılına ulaşıyordu.

«AĞIT», Türkiye gerçekliğinin bir parçası olan kaçakçıların dünyasını aydınlatıyor, onların az bilinen yanlarına eğiliyordu. Yılmaz Güney, köylülerin mükafat almak için ihbar etmek yarışına girdikleri, devlete karşı koyan, efsaneleşmiş bir kaçakçının, Çobanoğlu'nun yoksulluğunu, şiirsel bir anlatımla duyuruyordu. Yoksulluk dünyasının ürettiği gerçeklerin, efsaneleşmenin ardını deşiyordu. Başka bir deyişle «efsanenin» yoksulluğunu anlatıyordu.

«AĞIT» ın Türkiye'deki etkinliği yabancı ül-

kelerde de sürdü. 1972'de Avrupa'nın en titiz festivallerinden biri olan, Venedik Film Festivaline kabul edilen tek Türk filmi oldu. Büyük ilgiyle karşılandı. Ayrıca 1975 yılında da Tahran Festivaline özel olarak çağrıldı. Böylece doğuya özgü bir şiirsel gerçekçilik, «Ağıt» aracılığıyla Türkiye dışına çıktı.

«Ağıt»ın bir özelliği de, Yılmaz Güney'in kendine özgü bir sinema diline yaklaştığı bir film oluşudur. Bu yanıyla gerçekçi Türkiye sinemasının önemli ürünlerinden biridir.

FİLMİN HİKAYESİ

Sarı Veli, Komisyoncu Ramazan ve Tüccardan Nizamettin efendi, Viranköyü, yıkılmış taştan evleri, tarihi kalıntı izlenimi veren duvarlarıyla, güneş girmeyen karanlık kaya oyuklarıyla, sıcak bir öğle sonrasının, bunaltıcı ıssızlığı içinde buluyorlar. Esintisiz, ürküntü veren görünümü ürperti yaratıyor. Kartallar, alıcı kuşları dolanıyor tepelerinde. Kertenkeleler... yılanlar kaçışıyorlar yıkıntılar, sararmış dikenler arasından...

Her adımları, beklenmedik bir şeyle karşılaşmaktan korkan insanların sakınganlığını taşıyor. En çok korkan da Nizamettin Efendi. Endişeyle çevresini izlerken, pişmanlık taşınmaz bir ağırlık oluyor, ıslak, yapışkan bir kefen gibi sarıyor bedenini. Keşke kanmasaydı Sarı Veliye, keşke gelmeseydi buralara...

Sarı Veli, Nizamettin Efendinin kaygılarından habersiz, aradığını nerede bulacağını bilen usta bir öncü tavrıyla, her taşı, her kıpırtıyı kollayarak, elinde tüfeği yürüyor; iz arıyor önlerinde. Kaçakçıları, eşkiyaları, kanun kaçaklarını,

mal sahiplerini, yerleri - yurtlarıyla, nitelikleriyle en iyi bilen odur. Kim nerede barınır, kaç kişidirler, kimler hangi işleri, nasıl yapar... hepsini bilir...

Komisyoncu Ramazan güveniyor Veliye. Nizamettin Efendinin, Cuma günü İnce Su'ya kazasız - belasız teslim edilmesi gereken dört teneke afyonu var. Veliye göre bu işi ancak Beyaz Donlular yapabilir; Beyaz Donlular dağların en yoksul, en gözü pek adamlarıdır... Arama - taramaların en yoğun olduğu, jandarmaların her yerde «anarşist» aradığı şu zor günlerde, «İnsan avı» nın doğal geldiği şu günlerde, bu işi Beyaz Donlu Zazalardan başkaları da kolay kolay üstlenemez.

Nizamettin Efendi ter içinde kalmıştır. Sıcak... kuşku... kalıntıların, her an üstlerine yıkılacakmış sanısını uyandıran tedirginliği... bir de acımasızlıkları konusunda bir yığın rivayet duyduğu zazaların korkusu... yanlış bir yere gelmiş olmalarının, aradıklarını bulamama olasılığının kaygıları... İşte bunalmasının, terlemesinin, endişelerinin kaynakları.

«Ramazan Efendi» diyor fısıltıyla.

Ramazan, parmağını dudaklarına götürüyor.

«Susss!» diyor.

Kulağını dikmiş, gaipten gelen seslerin kaynağını bulmaya çalışıyor sanki... Nizamettin Efendi de endişeyle kulak kabartıyor. Fakat bir anlam veremiyor ve korkusu çoğalıyor.

«Ramazan efendi diyor yeniden... sesinin

duyulmasından, korkusunun sezilmesinden sakınarak...

Ramazan yine «susss!» işareti yapıyor aynı tavırla...

Nizamettin Efendiye yabancı geliyor herşey... Yüzünde gelişen tedirginliğin, kuşkunun nedeni ne olabilir... kulak verip bulmaya çalıştığı nedir Ramazanın?...

«Ramazan Efendi, bu adam bizi yanlış yere getirmesin?»

«Suss! Sarı Veli kaçakçıların yatağını hepimizden iyi bilir.»

Çaresiz vazgeçiyor Nizamettin Efendi yeni sorular sormaktan. Gizemli, büyülü bir korku yayan yıkıntıların, sararmış otların, dikenlerin aralarından geçiyorlar. Her adımda ürküntüleri çoğalıyor.

Ramazan kaygılı bir tavırla duruyor. Derinden derine duyulan hışırtının ne olduğunu anlıyamıyor.

Bir yılan kayıyor telaşla taşların arasından.

Kertenkeleler kaçışıyor.

Alıcı kuşları çok yakın bir tehlikeyi haber verircesine çığlık çığlığa uçuşuyorlar...

Korkuyor Nizamettin Efendi. Ne olduğunu, ne olacağını kestiremediği bir bilinmezlik içindedir.

Toprak kayıyor... bir - iki küçük taş yuvarlanıyor... böcekler neden kaçıyor böyle?

Ne oluyor... ne olacak?

Deprem mi yoksa... doğanın kendine yabancı gelen bu kıpırtıları ne doğuracak?

Bir çatırtı duyuluyor. Üstündeki ağırlığa dayanamayan ve usul usul çatırdayarak ayrışan bir dal mı kopuyor?

Sarı Velinin nereden geldiği tam kestirilemeyen telaşlı sesi duyuluyor... Ses yankılanıyor...

«Kaya! Kaya geliyor, kaya!»

Yer - gök sarsılıyor... büyük bir kaya, çarptığı diğer kayaları da yuvalarından ederek, parçalayarak yuvarlanıyor. Sarsıntı yeni sarsıntıları doğuruyor... yüzlerce, irili - ufaklı kaya parçaları, kurşun gibi vınlayarak, ıslık çalarak, tozduman içinde bayır aşağı yuvarlanıyorlar...

Ramazan ve Nizamettin Efendi güç - bela sığınıyorlar bir kaya kovuğuna. Kayalar sarsıyor her yanı... toprak akıyor üstlerine. Tozdan göremiyorlar önlerini. Yüzlerce kaya parçasının yarattığı uğultuyu dinliyorlar, korkudan da öte bir duyguyla. Böyle bir şeyle ilk kez karşılaşıyor Nizamettin efendi.

«Ben bu işten vazgeçtim Ramazan Efendi» diyor. «Gidelim buradan.»

«Suss!» diyor Ramazan.

Büyük kayaların ardından, küçük kayalar, kaya parçaları, taş kırıntıları yuvarlanıyor... Gürültüler azalıyor... toz bulutu dağılıyor yavaş yavaş... tek tek, birbirinden kopuk, uzak, etkisiz, telaşsız küçük taşların yuvarlanmaları... Sonra derin, yorgun bir sessizlik...

Fareler başlarını uzatıp bakıyorlar... bir kertenkele duvara tırmanıyor.

Alıcı kuşları sessiz süzülüyorlar gökyüzünde... taşların çiğnedliği taze avlar mı arıyorlar? Belli ki tehlike şimdilik geçmiştir.

Beyaz Donluları aramaya başlıyorlar yeniden.

Sarı Veli aranırken, ansızın, ürpertiyle duruyor. Çünkü ensesine soğuk bir mavzer namlusu dayanmıştır... bir adım atsa başına gelecekleri biliyor. Kıpırdamıyor hiç.

Beyaz Donlulardan Sıvaslıdır ensesine çöken.

*
**

Saçları eşek traşı, yanık yüzlü, suskun bir adam; kararlı, keskin bakışlı... Çobanoğlu'dur bu. «Beyaz Donlular» diye bilinen çetenin başıdır. On yılı aşkın bir zamandır dağlardadır. Dağlar onu, O da dağları iyi bilir. Dört arkadaşıyla birlikte açlığa karşı, nasıl ve ne zaman geleceği bilinmez kahpeliklere karşı, sürekli gündem de duran ölüme karşı verilen savaşı paylaşıyorlar. Dayanaksız, yokluk içinde... yarı aç - yarı tok... kuşkularla dolu, güvensiz, bilgisiz, çaresiz...

Kucağında mavzeri, gözlerini kısmış gelenlere bakıyor. İt oturumunda, tetikte... Sıvaslının, Memed Eminin namluları önünde, ürkek, sakıngan yürüyenlerden ikisini tanıyor; Ramazan ve Sarı Veli... aracılıkla geçinin ikl kurnaz... Anlıyor zor bir iş getirdiklerini.

Selam - kelam... içten olmadığı belli, yapmacık gülüş, bakış... tan sonra... «Hayırlı bir iş görüşmeye geldik» diyor Ramazan.

«Hayırlı iş» dedikleri, Cuma günü İnce Su'da olması gereken «dört teneke afyon» dur. «Hatırı sayılır tüccarlardan Nizamettin Efendi» verdiği sözü tutmalı. mallar gününde teslim edilmelidir.

Pazarlığa oturuyorlar; Nizamettin Efendi en azı... Beyaz Donlular da olabileceklerinin en çoğunu düşünüyorlar.

«Adam başı yüz lira iyi mi?» diyor Nizamettin Efendi.

Yüz lira ha! Adam başı, ölüsü dirisi içinde... yüz lira ha!

«Yüz lira için can tehlikeye konur mu?» diyor Çobanoğlu.

Ve uzun tartışmalar, danışmalar, fis-koslar sonucunda bitiyor pazarlık; canlarını, adam başı yüz liraya değil de, «iki yüz lira» kuru para, bir kilot pantolon, iyisinden çizgili bir mintan, iki kilo sabun, elli mermi, on paket tütün...e koyuyorlar ortaya... ölüsü - dirisi içinde... beşyüzü peşin, geri kalanı mal teslimlinde.

Anlaşıyorlar... el sıkışıyorlar.

*
**

Anlaşma, yeni bir anlaşmanın gerekliliğini düşündürüyor Ramazan'a. Dört teneke mal gitmemelidir İnce Su'ya. O malların parası girmemelidir Nizamettin Efendinin cebine... Dağlarda başka kaçaklar da vardı; onlardan birliyle konuşmalı, dört tenekeye el koymalıydılar. «Anarşist» avına, «İnsan avı» na çıkan jandarmalar, dağlardaki kaçakları da tek tek yakalıyorlar, ya-

kın dağları boşaltıyorlardı. Dağlarda kimse kalmıyacaktı bu gidişle. Dağlarda adam kalmazsa kimlerle kimle arasında aracılık yapacaktı Ramazan? Çor - çocuk ne yiyecekti o zaman, nasıl bakacaktı onlara... böyle fırsatlar ele geçmişken, iyi değerlendirmeli, yarını güvence altına almalı değil miydi?

Erkeklik, dürüstlük, namus neydi? Herkesin en kestirme yoldan zengin olmayı seçtiği şu zamanda, kime karşı, ne adına namuslu olacaktı Ramazan?

Düşüncelerini ustaca, **ürkütmeden açıyor** Sarı Veliye. Kafasını çalıştırmalı, bu fırsatı kaçırmamalıydılar. Kaçakçı Osmanla konuşmalı, üç tenekesini onlara vermeli, bir tenekesini de kendileri bölüşmeliydiler.

Sarı Velinin de aklı yatıyor bu işe. Kaçakçı Osmanı buluyor gizlendiği yerde. Ramazandan aldığı ince akılla, bu fırsatın her zaman ele geçmeyeceğini anlatıyor uzun uzun; dört teneke mal servet demektir.

«Bir tenekesi bana yeter» diyor Veli. Ramazanın hiç sözünü etmiyor.

Düşünüyor Osman. Ölçüyor... biçiyor... kabul ediyor sonunda.

«Nerden geçecekler?»

Anlatıyor geçecekleri yolu Veli... çiziyor yerlerini bir bir... ve en önemli noktayı vurguluyor.

«İlk kurşunda Çobanoğlu'nu devirirseniz... mesele tamam,» diyor.

İlk kurşunda... Çobanoğlu ve mesele tamam.

Anlaşıyorlar... Üç teneke afyon ve Çobanoğlunu öldürmüş olmanın getireceği ün... onlardan boşalacak yer...

*
**

Çobanoğlu ve arkadaşları, omuzlarında pelerinleri, altına gizledikleri mavzerleri, bir kaçının elinde şemsiye... önlerinde mal yüklü iki eşek... yürüyorlar. Şemsiyeler uzaktan görenleri kuşkulandırmasın, köylü izlenimi versin diyedir.

Kendilerini bekleyen kahpe pusudan habersizdirler. Yollarını gözleyen filinta namlularından habersizdirler...

Dalga dalga yayılan bir türkü duyuyorlar.

«Çarşambayı sel aldı
bir yar sevdim el aldı...»

Devriye gezen iki jandarma...

Soluksuz gizleniyorlar. Öğle sıcağı yıldırmış herşeyi.

«Bu öğle sıcağında jandarma kurşunu ağır gelir adama,» diyor. Sıvaslı.

Jandarma tehlikesi, yüzlerini yalayıp geçen ılık bir yeldir. Sıla özleyen, yar düşleyen ılık bir yel...

Korku, sıcak, yol... yormuştur hepsini. Dinleniyorlar uygun bir yerde.

Beş kişidirler... en küçüklerinin adı Şahandır.

Ne var ki, yakıştıramamışlar Şahan'a Şahanlığı... Hor görmüşler onu. Köyünde bir zorba «senin neren Şahan kro?» demiş. «Sen olsan olsan karga olursun,» demiş.

Oysa Şahan kararlı Şahanlıkta. Ufak - tefek, yaşı da çocuk yaşı; fakat yüreği başka... yüreği Şahan yüreği... Beklenmedik bir ataklıkla, küçük bir çakı bıçağıyla ansızın vuruyor Zorbayı. Zorbalara başeğmemek, onların hakaretini sineye çekmemek gerek çünkü. Kaçıyor dağlara Şahan ve aklındaki adamı arıyor günlerce; buluyor sonunda Çobanoğlunu. Anlatıyor başından geçenleri... «Karga» kalıyor adı.

Biri de Bekir... Çamderenin yoksul köylüsü Bekir. Korku dağlarda tutuyor onu. Düşman sahibi... ve dağlardan başka güvencesi yok.

Üçüncüsü, ağzı mühürlü bir adam. Adı Memed Emin... sır vermez kimseye. Ne yapmış, ne etmiş, niye dağlardadır, bilinmez.

Dördüncü adamdır Sıvaslı. Çocuklar var, yol gözleyen temiz süt emmiş bir karısı var. Sıvas hapishanesinden kaçmış yıllar önce. Şimdi, bu öğle sıcağında, şemsiyenin gölgesinde, karısı ve çocuklarıyla çekilmiş bir fotoğrafa bakıyor... burnunda tütüyor yuva... karısı ve çocukları.

Çobanoğlu, kapısına çoban durduğu ağasının kızı Hatice'ye yanmış yıllar önce. Diretmiş anasına, istetmiş kızı; uygun görmemişler bir çobana kızlarını, vermemişler... üstelik dövmüşler yaşlı anasını.

Hatice de gönüllü Çobana.. hazırlamış boh-

çasını... vermişler el - ele, kaçmışlar. Kızın kardeşleri silahlanıp düşmüşler peşlerine... iz sürmüşler, bulmuşlar yerlerini. Sonuç: Silahlı çatışma... iki ölü bir yaralı... ölenlerden biri de Hatice. Kardeşler sıyrılmışlar aradan... «Bacımızı da vuran Çobandır» demişler... öyle geçmiş zabıtlara...

On yılı geçiyor dağlardadır Çoban... Suç suçu doğurmuş... kabarmış dosyası... Ama yüreğine gömdüğü Haticesini hiç unutmamış...

İşte pusudakilerin vurmak istedikleri yürek.

***

Kaçakçı Osman ve arkadaşları, geniş bir boğazı gözaltında tutacak biçimde yerleşmişler kayalıklara. İçlerinde kararsız, korkulu genç bir köylü vardır. Her halinden tedirginliği yansıyor.

«Korkak adamın karnı daima açtır» diyor Osman ona.

Soluksuz bekliyorlar...

Uzun bir süre sonra, uzak uzak sesleri geliyor... sonra eşekler... şemsiyeler görünüyor... dağınık, aralıklı yürüyorlar.

Kahpelik pusuda.

Göz... gez... arpacık... ve hedefte Çobanoğlu. Tedirgin bir filinta namlusu izliyor onu. Bir serçe ürkekliği taşıyor Çoban, beklenmedik bir biçimde. Parmak tetiğe çöktü çökecek...

Seziyor pusuyu Çoban.

Bağırıyor...

«Dağılın!»

Dağılıyorlar... kurşunlar vızılıyor... şemsiyeler uçuyor... eşekler kaçıyor... bütün şiddetiyle sürüyor afyon savaşı...

Osman, bağırıyor; kızdırmak amacı, açığını yakalamak.

«Yazının çakalı Çobanoğlu... eşekleri bize bırakırsanız canınızı bağışlarım» diyor. «Beni kan dökmeye mecbur etmeyin... ben bu dağların aslanıyım.»

Çobanın cevabı kısa ve kesin; bir kurşun.

Hedefini bulamıyor kurşun, kayada şaklıyor...

Kimse farkında değil gölgesi toprağı yalıyan beyaz bulutların.

O genç köylü vuruluyor... siliniyor aklına yazdıkları... «vurulursak paylarımız n'olacak?»... pay - may yok artık... Osman da kaçıyor...

Eşekler kurtuluyor...

Bu pusuda «ihbar - kahpelik» seziyor Çobanoğlu.

Kim olabilir?

Aklına ilk düşen Ramazan'dır. O'nun gölgesinde Veli duruyor.

Düşünüyor.

«Muhbirler ölmeli» değil mi? Ölmeli... Muhbirler mutlaka ölmeli...

Bu kararla giriyorlar İnce Su'ya...

*
**

Ramazan, bir taş yığının tepesine tünemiş,

tütün içiyor. Elinde her zaman taşıdığı deyneği. Heyecanını gizleyen bir bekleyiş içindedir. Daha uzaktayken görüyor geldiklerini... Sayıyor hemen... iki eşek... beş adam... Ne yapmalı şimdi, nasıl belli etmemeli heyecanını... bilemliyor...

Çobanoğlu yaklaşıyor ve karşısında duruyor. Bir süre bakışıyorlar... Sıvaslı, Bekir ve Karga durmuyorlar; eşeklerle geçip gidiyorlar, mal teslimi için kararlaştırılan eski yapıya.

«Geçmiş olsun, merak ettim» diyor. Ramazan.

«Niye? Çok mu düşkünsün bize?»

Kuşkusu var Çobanın, belli... Gülümsüyor Ramazan. Çobanın az gerisinde, ürküntü veren katı sessizliğiyle duran Mehmed Emin'e bakıyor... nabız yokluyor.

«Niye ya... biz gardaş değil miyik?» diyor.

«Senin gibi gardaş mezara yaraşır» diyor Çoban...

Memed Emin katılıyor söze.

«Yolda bizi çevirdiler» diyor Memed Emin.

«Candarmalar mı?» diyor yapma bir hayretle...

Coban kararlı...

«Sen onu bizden iyi bilin.»

***

Çıplak bir kadın bacağı hiç görmemiştir Karga. Bu yüzden olacak, ilk kez böylesine dol-

gun, böylesine ak ve yumuşak bir bacak görmenin verdiği çarpıntı yüreğinin acemisidir...

Yabancı plakalı bir otomobile yaslanmış, oldukça dar ve oldukça kısa şortlu bir kadın... ne kadar şaşırtıcı geliyor Sıvaslıya. Kadının tadını bilen bir adam için ne kadar çarpıcı duruyor kalçaları... utancından, gözaltından bakabiliyor ancak... Fakat ne denli rahattır kadın, kadın acı bakışlardan rahatsız olmadığı bellidir her halinden... sırıtıyor üstelik...

Bekir afyon tenekelerini bagaja yerleştirirken, az ötesinde iştah kabartan çıplaklığın, kadın kokusunun şaşkınlığını saklıyamıyor.

Nizamettin Efendiyi hiç ilgilendirmiyor kadın. Yabancı olduğu belli genç bir adamdan aldığı paraları sayıyor titizlikle... tamamdır...

Kapanıyor bagajın kapağı... kitleniyor. Kadın yürürken arabaya, Karganın çarpıntıları çoğalıyor. Gözünü ayırmadan, ne kadar çok bakabilirse o kadar çok bakıyor. Açılıyor kapı, oturuyor kadın ve çekiyor kapıyı... kapanıyor çıplaklık... Fakat bütün etkinliğiyle aklında o bacaklar... Üstelik bir ayrıcalığı var Karganın şimdi... bir kadın bacağı görmüş bir adamdır artık...

Araba ayrılırken, Çoban ve Memed Emin'in önünde, korkuyla geliyor Ramazan. Sıvaslı, Bekir ve Karga gerginliği hemen seziyorlar... pusuyla bağ kurmakta gecikmiyorlar.

«Al onu bu tarafa» diyor Çoban... sert ve kararlı...

Birden mavzerler, Çobanın işaretlediği Ni-

zamettin Efendiyle, adamına çevriliyor. Neye uğradıklarını şaşırıyorlar. Nizamettin Efendinin elleri paralarını sakladığı göbeğinin üzerinde, üst üste birleşiyor hemen.

«Bizi yolda çevirdiler» diyor Çoban... «Bu iş kimin başının altından çıktı?»

Nizamettin efendi tehlikenin kendisine yönelik olmadığını anlıyor. Paracıklarını hedefleyen bir belirti de görmüyor.

Yanındaki adamın titremesi korkudan.

Ramazan kurtuluşun yollarını arıyor; kimi söylemeli de sıyrılmalı aradan?

«Kim?»

İşte bu soruya inandırıcı bir cevap gerekli.

Ramazan hızla canını kurtaracak bir ad arıyor. Öyle bir ad söylemeli ki inansın Çoban; en uygun Velidir... başarısız bir işin suçortağıdır üstelik... çoluk - çocuk sahibidir ama, ölmelidir Veli... bildikleriyle birlikte silinmelidir... kurtulmalıdır Ramazan.

«Sarı Veli namussuzu yapmasın?» diyor.

Çobanın da aklına yatıyor... inanıyor... tek şey düşünüyor: MÜHBİRLER ÖLMELİ...

***

Bir kız çocuğu ağlıyor. Velinin, ayakları yalın, yoksul kızıdır bu... Niye ağlıyor bu çocuk? Babasının ağıdına erken bir katılma mıdır yoksa?

Yoksul çocuklar, kendilerine uyan yoksul, ilkel oyuncaklar bulmuşlar... İple çekilen paslı

bir teneke kapağı... bir kemik... kolu bacağı kopuk plastik bir bebek eskisi... toz - toprak... ve gözyaşı. Velinin dört yaşındaki kızı ağlıyor... az sonra öksüz kalacak o çocuk... Çünkü «muhbir» babası...

Muhbirler ölmeli... çocuklar yaşamalı... değil mi?

Bir köşeden kararlı ve sessiz adımlarla Çoban cıkıyor.

Memed Emin hızlı adımlarla geçiyor çocukların oynadığı alanı... oyun alanını... Onlar da böyle toz - toprak içinde mi oynarlardı zamanında?

Karga, Velinin avlusuna giriyor.

Sıvaslı arka kapıyı tutmuştur.

Muhbirler ölmeli... mutlaka ölmeli... yaşamamalı... yaşatmamalı... böyle düşünüyor Çoban...

«Sarı Veli! Sarı Veli!»

Kargadır bağıran; ölüme davet ediyor Veliyi...

İçerden sesi duyuluyor.

«Ne bağırıyorsun be, ne istiyorsun?»

«Ekinlerine öküzler girmiş... öküzler!»

Telaşla çıkıyor Veli.

«Ne öküzü ulan... kimin tarlası?»

Çobanı görüyor... Çocuklar ağlıyor... Veli korkuyor.

«Hoşgelmişsin Çoban ağam» diyor... yılışarak...

Muhbirler ölmeli... mutlaka... her yerde ölmeli...

Anlıyor Veli başına gelecekleri. Can korkusuyla haykırıyor.

«Yetişin! Adam öldürüyorlar... yetişin!»

Muhbirler ölmeli!...

Kimse yetişemiyor... silahlar patlıyor... Muhbirin kanlı eli beyaz duvarı kirletiyor... yıkılıyor... Ağzı ve gözleri açık, kıpırtısız kalıyor. Çocuklar ağlıyorlar...

Muhbirler ölecek... Artık ağlamayacak çocuklar...

*
**

Jandarma Ramazanı sorguya çekerken, Çoban ve arkadaşları çok uzakta, ince bir su kıyısındadırlar... Çoban çamaşır yıkıyor ve düşünüyor.

Bekir söküklerini dikiyor.

Memed Emin sığ suya, bağdaş kurarak oturmuş, sabunlanıyor; Karga su döküyor kara lastik ayakkabısının tekini tas yerine kullanarak...

Sıvaslı kaçaktan kazandığı kilot pantolonunu ve çizgili gömleğini giymiş, aynada yanık yüzüne bakıyor. Aklında cocukları... Yıllardır yolunu gözleyen garip kadını var.

Dağlara sığınmak kurtuluş olmamıştır Sıvaslı için, hep zorunluk olmuştur. Çaresizliğin bir konağıdır işte. Hergün, her an, bir jandarma kurşununa, kahpe bir pusuya hazırlıklı olma gereği yoruyor sinirlerini. Ve sıyrılmak istiyor Sıvaslı bu yorgunluktan... dağları bırakmak isti-

yor... Ama yok gidecek bir yeri... Yine de, herşeyi göze alarak yoksul evinin kapısını çalacak gücü toplamaya çalışıyor. Çocukları büyümüş olmalı şimdi. Acaba tanırlar mı ilk bakışta babalarını?...

Bir dut ağacının gölgesinde patates közlüyorlar sonra... dut çırpıyorlar... Saz çalıyor Sıvaslı.

Bekir Çamderesinin soğuk sularını düşlüyor.

«Aklıma ne geldi bilin mi Emin ağam» diyor «Şimdi bizim orda olacaktık... Çamderesinin başında... avuç avuç soğuk su içeçektik.»

Gülüyor Memed Emin.

«Sonra da çayıra salardık seni. Oh! Gel keyfim gel.»

«Orda olsam çayıra da razıyım» diyor Bekir.

Sıvaslı sazı bırakıyor.

«İçime bir sıkıntı çöktü Çoban gardaş» diyor. «Kaç gündür kötü rüyalar görüyorum. Çorçocuğun başına bir hal gelmesin?»

«Şu sıra yollar tehlike dolu. Herşeyin vakt-ı zamanı vardır. »

«Çor çocuk ne yer ne içer kimbilir?

«Hiç aç mezarı var mı?» diyor Çoban. «Allah deldiği boğazı boş bırakmaz... Kısmetleri varsa, elimize toplu bir para geçende...»

Sözünü kesiyor Sıvaslı...

«Sen ne diyon ağam» diyor «göle su gelene kadar kurbağanın gözü çatlar.»

Yeniden vuruyor sazın tellerine... çocukları için... karısı için...

Çoban da Haticesini düşünüyor... o genç, çocuksu yüzüyle hep yaşar Çobanın yüreğinde. Kimi zaman sesini duyardı Haticenin... çağırırdı onu mezarına... giderdi Çoban... sessiz dururdu otlarla kaplı mezarın başında.

Yine çağrıldığını duyuyor...

Gidiyor Haticenin mezarına... Kimsenin anlayamıyacağı, hatta inanamıyacağı bir duyarlıkla ağlıyor içi... Dönüşte vurulacaktır Jandarma kurşunu ile... bilmiyor.

***

Yine bir öğle sıcağının yılgınlığı altındadır sarı otlar... İzlerini kaybettirmek için yeni bir yere doğru yürüyor Beyaz Donlular... Bir tepeye tırmanıyorlar... Ansızın devriye gezen jandarmalarla karşılaşıyorlar.

Karga, korkuyla haykırıyor...

«Candarmaa!»

Çoban bağırıyor...

«Kaçın!...»

Bayırın düzlüğünde yakalanıyorlar kurşun yağmuruna. Islık çalarak, vınlıyarak yağıyor kurşun... vuruluyor Çoban... yıkılıyor... arkadaşları fedakârca direniyorlar...

Memed Emin bağırıyor.

«Sıvaslı!.. Candarmaları yaklaştırmayın bu tarafa!...»

Ateş altında varıyor Çobanın yanına... güçlükle uzaklaşıyorlar ateş hattından... yerlerde sürünerek...

⁂

Kayalar gümbürtüyle yuvarlanıyordu Viranköye geldiklerinde. Toz - duman kaplamıştı her yanı. Kanlar içindeydi Çoban... tütün basmışlardı yarasına... baygındı... sürekli kan kaybediyordu...

«Bu herif ölecek» diyor biri.

«Ölürse perişan oluruz... hepimiz dağılırız...» diyorlar.

Soludukça kan akıyor yarasından...

Kayalardan korunmak için bir oyuğa sığınıyorlar...

⁂

Memed Emin ile Bekir bir doktor bulabilmek için inmişlerdir Bucağa. Karanlığı kollayıp bir at arıyorlar çalmak için... bulamıyorlar... bir eşek çalıyorlar...

Öğreniyorlar Ahmet Öğretmenin evinde bir Doktor hanımın misafir kaldığını; izinini köyde geçirmeye geldiğini... çocuklara baktığını... köylüye canla - başla yardım ettiğini... öğrenlyorlar iyi bir insan olduğunu.

Çalıyorlar Ahmet Öğretmenin kapısını.

«Aç kapıyı... hasta var» diyor Memed Emin.

Kapıyı öğretmen açıyor.

«Bir yaralımız var abl, bize doktor lazım» diyor Memed Emin.

Genç bir kadın çıkıyor Sofaya.

«Doktor bu bacı mı?» diyor Memed Emin...

Doktor ilgileniyor... ne yaralısıdır?

«Kurşun yaralısı» dır...

Kimdir?

«Çobanoğlu» dur.

Bu ad yabancısı değildir Doktorun; çocuklukla ilk gençlik yıllarında 13 - 14 yaşlarında duyduğu, acı bir sonla biten bir sevda hikâyesinin kahramanıdır.

Ahmet öğretmenin evde kalmış bacısı ürküyor Memed Eminden... Özellikle «Çobanoğlu» adından...

«Sakın gitme gece yarısı» diyor «tehlikelidir» diyor. «Baksana adamın haline» diyor.

Oysa Doktor kapıda umut ve acıyla bekleyen adamın tehlikeli yanını değil de, zavallı, yardıma muhtaç yanını görüyor...

Kararı oluşmuştur bile; gidecektir...

Viranköye geldiklerinde gün doğmuştur.

Karga görüyor onları...

Memed Emin koşuyor, kaygıyla soruyor.

«Nasıldır?»

Sıvaslıya sorarsan «hali hal değil» dir... «Canı nerdeyse çıkacak» tır...

Doktor, küçük bir deliğin aydınlattığı kaya oyuğuna giriyor.

Otların üzerine yatırılmış, kan içinde bir

adam... yarasına sinekler üşüşmüş... baygın.

Su ısıtılmasını söylüyor...

Bakıyor... kurşun derinde değildir... anlıyor. Bayıltıcı bir madde yoktur yanında. Acıya dayanmak, acıyı yenmek gereklidir. Arkadaşları kollarından, bacaklarından kıskıvrak yakalıyorlar... kıpırdayamaz hale getiriyorlar onu.

Zor bir ameliyat... yarayı açıyor... acıyla haykırıyor Çoban. Haykırışı, gök gürlemesini andıran uğultulara karışıyor. Gök değildir gürleyen... kayalar kopuyor yine... yer sarsılıyor. Alıcı kuşları çığlık çığlığa... kan... ve kuş yavruları... kusuyor Çoban.

Arkadaşları bir ağızdan türküye başlıyorlar... güç vermek için Çobana... Doktor heyecanlanıyor, duygulanıyor, tüyleri diken oluyor bu insan üstü direncin karşısında... böylesine bir dayanışma örneğini hiç görmemiştir... türkünün yarattığı coşku gözlerini yaşartıyor. Buluyor kurşunu... acıya dayanamıyor Çoban... bayılıyor...

Türkü sürüyor...

«Sayılmayız parmağınan

tükenmeyiz kırmağınan» diyorlar, o tehlikeli adamlar, en katı yürekleri yumuşatacak acıklı, fakat inanç, inat dolu yüzleriyle...

*
**

Nasıl ödeyecekler can borçlarını Doktor Hanıma?

Köye dönerlerken hep bunu düşünüyor Me-

med Emin... Çamdere'nin yoksul köylüsü Bekir, gözüne çarpan en güzel kır çiçeklerini topluyor; armağan edecek insan hanıma.

Ayrılmaları gereken yere gelince, duruyorlar.

«Sağol bacı» diyor Memed Emin... Birşeyler daha demesi gereklidir... eşeği gösteriyor... «Bu da sana hediyemiz olsun...» diyor.

Bekir de kır çiçeklerini veriyor; yüzü anlatılmaz bir sevgiyle, saygı dolu utangaçlıkla donanıyor...

Ayrılıyorlar... Eziklik, burukluk var her iki yanda da...

Bir demet kır çiçeği, hediye edilmiş çalınma bir eşekle... yorgun, bitkin ve uykusuz... köyü dönerken düşünüyor Doktor... Yıllarca hayalinde yaşayan, o çocuk yüreğini buruk acılarla dolduran Hatice ve onun yiğit sevdalısı Çobanoğlu, hayatın gerçekliği içinde, hayallerini darmadağın ederek çıkıyordu karşısına. Dağların belalısı Çobanoğlunu hiç de böylesine yoksul, kimsesiz, böylesine çaresiz düşünmemişti.

Çobanın arkadaşları gözünün önünden gitmiyor... Nasıl da inançla, güvenle bakıyorlardı kendisine... güç alıyordu onlardan. Çünkü ilk ameliyatıydı bu Doktorun... Çoban da ilk ameliyat ettiği adamdı... bir çeşit ilk göz ağrısı... unutulması olanaksız ilk göz ağrısı...

Düşünüyor da, Ahmet Öğretmenin hikaye etmeye çalıştığı yaman adama hiç de benzemiyordu. Bunları anlattığı zaman ne diyecekti Ahmet?

Komisyoncu Ramazanın karısı, dikiş makinasının başında, birşeyler dikiyor... çocukları kendi aralarında oynuyorlar. Ramazan da rakı içiyor, gazetelerden «ikramiye» kuponlarını kesiyor... Sıkıntı, yokluk, hayat pahalılığı hergeçen gün artmaktadır. Böyle giderse ne yapacak Ramazan? Kurtuluşun ancak büyük bir para bulmakla mümkün olabileceğini düşünüyor... Velinin öldürülmesinden sonra, ifadesi alınırken Başçavuş ne demişti, hatırlıyor. Bildiği kaçakçıların yerini açıklarsa «senin de menfeatin olur...» dememiş miydi? Korku yanı ağır bastığı için herhangi birşey diyememişti o zaman. iyice inanmak için sormuştu. «Menfeatim olur mu komutanım?» Olurdu... öyle demişti komutan...

Şimdi bu «menfeat»i nasıl sağlıyacağını düşünüyor... Komisyonculukta ekmek kalmamıştır artık. Dağlarda adam tükenince Ramazanın da ekmeği tükenmişti. Tek umudu Çoban ve arkadaşlarının yakalatılmasına kalıyordu bu koşullarda. Yakın dağlarda kalan tek gruptu Beyaz Donlular... tek umuttular... Nasıl bir yol bulmalıydı da ele vermeliydi onları... «muhbir vatandaş» olarak payını almalıydı?

*
**

Üç gün güç gece cansız yattın gardaş» diyor Memed Emin... «Allahtan umut kesilmez

ya, biz senden umudu kesmiştik. Lakin o Doktor Hanım senin canına can kattı, seni bize bağışladı.»

Günler can getiriyor Çobanoğluna. Arkadaşları seviniyorlar.

Günden güne diriliyor... sopasına dayanarak yürüyor... Doktor abla «kendini pek yormasın» demiş arkadaşlarına.

Doktor Ablanın eli, Anasından, Haticeden sonra bedenine değen üçüncü kadın eliydi. Bir kadından çok, canını kurtaran bir dost, değerli bir insan olarak merak ediyordu onu. O, kahpeliklerle kuşatılmış karanlığın içinde, herkesten kuşku duyduğu tedirgin dünyasında, güvenç veren ak bir yıldız gibi parlıyor, direnç aşılıyordu.

İyi insanlar da vardı dünyada, soyları tükenmemişti henüz...

Kötüler... kahpeler... muhbirler de vardı...

Kötüler... kahpeler... muhbirler ölmeli... iyiler yaşamalıydı.

Yıkıntılar arasında dolaşırken, bu taş yığınlarına, yaşanmış kalıntılara kendini bağlıyan büyüyü arıyordu. İşte evlerinin tek duvarı... tarihi bir anıt etkinliğiyle karşısında duruyor. Yoksul evlerinden günümüze kalan tek miras değil midir bu artıklar?... İşte yoksul anasının ekmek yaptığı tandır... yıkık... işte çocukluğunun geçtiği, ama şimdi yıkıntıların geçit vermediği, ısırganlarla, sararmış yaban otlarıyla, dikenlerle hayatın izlerinin silindiği sokaklar...

Az ötede, bir yıkıntının gölgesinde arka-

daşları... Kilot pantolonu, çizgili mintanıyla gösteri yapıyor Sıvaslı...

«Nasıl Bekir gardaş, yakıştı mı?» diyor... «Ben Sıvas mapushanesindeyken gardaş, bir kilot pantolonum, bir de körüklü çizmem vardı. Yürürken yer gök inlerdi. Ah aah! Ah benim eşşek kafam. Hapisten kaçmasaydım şimdiye on defa cezam bitmişti. Çor - çocuğumun yanındaydım. Yahu gardaş, şu Çoban ağa iyileşince bize izin verir mi acep? Ev bark gözümde tütüyor...»

Karga nöbettedir... bir atlıyla bir yayanın yaklaştığını görüyor... dikkatle bakınca tanıyor.

«Doktor abla geliyor!» diyor Sevinçle.

Çobanoğlu heyecanlanıyor.

Memed Emin saygıyla sözediyor ondan.

«İşte seni kurtaran abla bu... doktor...» diyor.

«Yanındaki kim?»

«Aynı evde kalıyorlar.»

Doktor, Ahmedin başını çektiği bir katıra binmiştir.

«Hoşgeldin Doktor abla» diyor Memed Emin. «Hoşgeldin arkadaş!» Ahmede...

Doktor Çobana bakıyor; onu sağlıklı gördüğüne sevinmiştir.

«İyiyim sayende» diyor Çoban, aranılmış olmasından kıvanclanıyor. Doktor sağlığını merak edip gelmiştir buralara. Ahmet de görmek istemiştir Çobanı. Onun hayatını konu eden bir hikâye yazmıştır. Adını da «Ağıt» koymuştur.

İniyor katırdan Doktor; bir yılan görüyor. Korkuyor.

«Korkma» diyor Çoban... «Bu ihtiyar yılan köyümüzün bekçisidir. O da bizim gibi vazgeçemedi buralardan, başını alıp gidemedi.»

Kaçakçılar Ahmedi aralarına almışlar, yeni bir insan görmenin, yeni haberler almanın sevinciyle, onunla ilgilenmektedirler.

Ahmet, kurduğu hikâyenin gerçeklik taşımadığını daha ilk anda anlıyor.

«Çobanoğlunu sever misin?» diyor Ahmet.

«Canımı bile veririm abi» diyor Karga.

«Bu Çobanoğlu'nun maddi durumu nedir?»

Karga anlamıyor «maddi» den ne demek istendiğini...

«Ne maddisi?»

«Para yani» diyor Ahmet... «Para!»

«Acımızdan ölüyoruz be abi. Geçenlerde bir iş yaptık, adam başı ikiyüz lira düştü. Attan maftan bir haber var mı abi?»

Ahmet hiç düşünmemiştir ki affı... O da «af» tan birşey anlamıyor.

«Ne affı?» diyor.

«Af yani... af...» diyor Karga.

Gelirken et, karpuz, beyaz çarşı ekmeği, şarap ve bazı yiyecekler getirmişler... salata yapıyorlar... et kızartıyorlar... Ne kadar yabancı kalmışlardır bu yiyeceklere...

Beyaz, yontma taştan bir duvarın önünde oturuyor Doktorla Çobanoğlu.

«Vakt-ı zamanında burası büyük bir köydü» diyor Çoban. «Lakin kayalar ve kan dava-

sı bizi tüketti. Mezarlarımız ölülerimize yetmez oldu Tüten ocaklarımız tütmez, gülen yüzlerimiz gülmez oldu. Bir günde üç ölüyü kaldırdığımız zamanlar oldu. Kayalar düşmanımızdı artık.»

Duraksıyor.

«Kaya korkusu nedir bilir misin?» diyor sonra.

Bilmiyor Doktor böyle bir korkuyu.

«Yaşamayanın bilmesi imkansızdır. Günlerce yağmur oldu yağdı üstümüze. Benim avrat anam kayalardan, babam da kan davasından gitti.»

«Sizi kaçak yapan şey kan davası değil ama.»

«Nerden biliyorsun?»

«Bu civarda sizi tanımayan var mı?»

O zamanlar 13 - 14 yaşlarında ancak vardı. Genç kızlığının en heyecanlı günleriydi. Okul dönüşleri, tatillerde köyün gençleri, kızları hep onlardan, Çobandan ve Haticeden... Haticenin doyumsuz güzelliğinden sözederlerdi.

«Balözü senin köyün mü?» diyor Çoban.

«Benim köyüm... ben Avcı Halilin kızıyım.»

İyi tanıyor Avcı Halili Çoban.

«Çok iyiliğini gördüm rahmetlinin... Demek senin iyiliğin de boşuna değilmiş.»

Gülüyor Doktor.

«Pek güvenme... o kadar iyi değilim.»

Çoban için iyi... hem de pek iyi bir insandır Doktor. Canını kurtarmıştır bir kere... sonra en

önemli ölçü, jandarmaya haber vermemiştir yerlerini.

«İyi olmanı bekliyorum» diyor. Doktor.

İnanmıyor Çoban...

*
**

Önce Ramazan, sonra da Doktor Jandarmaya bildiriyorlar Beyaz Donluların yerini. Doktor, Çoban'ın kurşununu çıkardığını, yardım ettiğini açıklıyor. Yarası ağırken «ihbar» etmeyi doğru bulmamış, iyileşmesini beklemiştir. O'nu son olarak Viranköyde görmüştür. Şu sıralar nerede olduğunu bilmiyor.

Ramazan ise her türlü yardıma hazırdır. Beyaz Donluları ya Viranköyde, ya da Balözü mezarlığında bulabileceklerine inanıyor... Pusuya yatmak gereklidir.

*
**

Viranköy güvenilir bir barınak değildir artık. Hatice'nin mezarına gitmekte sakıncalıdır. Hem Ramazan'dan, hem de Doktor'dan huylanıyor. Bir can borçlu olduğu için kızamıyor. Doktora. Ramazan için farklı düşünüyor Kural aynıdır; muhbirler ölmelidir.

Sürekli yer değiştiriyorlar son günlerde. Özellikle Ramazanın tahmin edebileceği, yerlerden uzak duruyorlar... Garip bir seziyle, hepsinde de sonlarının yaklaştığı duygusu gelişiyor. En belirgin biçimiyle de Sıvaslıda yansıyor.

çocuklarını, karısını son bir kez göremeden mi ölecek?

Saz çalarken dalıp dalıp gidiyor. Memed Emin kaygılı...

«Sıvaslının sıla ateşi kötü yanıyor. Çoban gardaş. Kaç gündür çocukların dilinden düşmüyor.»

Çoban da farkında; düşüncesi açık...

«Sıvaslıyı toprak çekiyor.»

Bir yaz gecesinin, yanık bir türkünün Sıvaslıya neler düşündürdüğünü biliyorlar ama, herkes uykuda iken, kilot pantolonunu, çizgili mintanını giyip, sazını ve silahını bırakarak gizlice gidebileceğini hiç düşünemiyorlar...

Memed Emin Çobanı uyandırıyor.

«Sıvaslı yok, gitmiş» diyor.

Sazı, silahı, eski giysileri bir kayanın dibinde duruyor.

«Kim nöbetteydi?» diyor Çoban...

Çamderenin yoksul köylüsü Bekir nöbetçiymiş.. Suçunun bilincinde geliyor... karşısında boynunu büküp duruyor Çobanın...

«Beni bağışla Çoban ağam... uyumuş kalmışım. Bu sırada da Sıvaslı gitmiş....

Çoban beklenmedik bir anda, şiddetli bir tokat vuruyor Bekirin yüzüne.

«Biz sana canımızı emanet ettik... Bir daha gözüme görünme. Artık bizimle değilsin; başının çaresine bak.»

Çünkü nöbette uyumuştur; arkadaşlarına karşı sorumluluklarını çiğnemiştir. Bekir... so-

rumluluk ve görev duygusu taşımayan, bunların gereğini yerine getirmeyen insanlarla beraber olunamaz... ayrılmalıdır... en küçük ihmal büyük kayıplara, zararlara yol açabilir...

Bekir uyurken Sıvaslının kaçışı acı bir örnek olmayacak mı?

Çoban adı gibi biliyor. Sıvaslının başına gelecekleri.

⁂

Sıvaslı göremiyor çocuklarını... Sararmış bir düzlükte jandarmalar vuruyorlar onu. Çocuklarına götürmek için hazırladığı çıkından, dört paket tütün, iki kalıp beyaz, bir kalıp yeşil sabun, iki parça basma, bir nazar boncuğu, bir tesbih, bir plastik tabanca, bir çocuk çıngırağı, bir bebek ve ucuz bir bilezik çıkıyor...

⁂

«Gelme lan arkamızdan» diyor Memed Emin. «Nöbette uyuyan adama can güvenilir mi?»

Kovulmuş olmasına karşın bir türlü arkadaşlarından ayrılmak istemeyen Çamdere'nin yoksulu Bekir, umutsuz bir çırpınışla onları izlemekte, bağışlanması için yalvarmaktadır.

«Çoban ağam, beni bağışla. Valla bir daha uyumam,» diyor.

Dinlemiyor onu Çoban... Sıvaslının acısı

yakıyor içini. Biliyor ki dağları aşıp varamıyacaktır çocuklarına.

Bekir yalvarmasını sürdürerek geliyor arkalarından.

Memed Emin duruyor, kararlı bağırıyor.

«Arkamızdan gelirsen öldürürüm seni» diyor.

Bekirin umudu Çobandadır. Kararından caydırmak için direniyor..

«Çoban ağam, beni bağışla» diyor. «Beni yalnız bırakırsan tek başıma ne yaparım. Kurana el basayım, valla billa bir daha uyumam Çoban ağam...»

Çoban aldırmıyor... Çünkü kafasında ölmüştür Sıvaslı... sebebi de Bekirdir.

«Çoban ağam, bırakma beni Çoban ağam. Benim anam da sensin babam da sensin. Ben bu dağlarda tek başıma n'aparım?»

Memed Emin, sızlanarak arkalarından gelen Bekiri taşa tutuyor. Sakınıyor Bekir.

«Gelme lan!... gelme arkamızdan!»

Bekirin başka çaresi yoktur. Ayak diretiyor

«Gelecem! Gelecem!» diye bağırıyor.

«Gelme!»

«Gelecem... öldürseniz de gelecem!»

«Gelirsen kafanı patlatırım.»

«Gelecem! Gelecem... aramızda yıllardır tuz ekmek hakkı var. Beni bu dağlarda perişan bırakamazsınız.»

Memed Emin; öfkeyle gerilmiş yüzü...

«Gelme diyorum gelme!»

Çoban ve Karga onların tartışmasına ku-

lak asmadan yürüyorlar Bekir nöbette uyumuş, güvenilirliğini yitirmiştir. Beraberlik, bağışlama sözkonusu değildir...

«Gelirsen dinim hakkı için vururum seni.»

«Vuramazsın Memed Emin ağam... vuramazsın!»

İnatla yürüyor Bekir.

«Gelme!» diyor Memed Eminin öfkeli sesi.

«Boşuna inat etme... gelecem... geleceeem!

Bir silah patlıyor. Çoban başını çeviriyor hırsla; Bekirin kıvrılarak düştüğünü görüyor Memed Emin öfkesini yenememiştir, basmıştır tetiğe... pişmanlık duyduğu bellidir ama, kaç para... iş işten geçmiş Bekirin canı çekilmiştir bedeninden.

Ne yapması, nasıl davranması konusunda kararsız duruyor Çoban... kıpırtısız bakıyor... Memed Emin ürkerek sonucu bekliyor... Eli tetikte... can korkusu sarmış bedenini... Karga'dan bile çekinen tavrı, gerginliği yoğunlaştırıyor...

Ne yapacaktır Çoban?

Karga ilgiyle Çobanı izliyor... O ne yaparsa, ne derse... aynısını uygulayacaktır...

Başını çeviriyor, yoluna devam ediyor Çoban... Karga Bekire doğru koşuyor. Mavzerini fişekliğini alıyor; yeleğini çıkartıyor sırtından. Bekiri, kumlu dere yatağında, bir bacağı kıvrılmış, cansız... bırakarak, Çobanla Memed Eminin peşinden koşuyor; yalnız kalmaktan korka-

rak, hızla... bir yandan da fişekliği bağlıyor beline... yeleği sırtına geçiriyor...

Çobanoğlu uzaklara, çok uzak dağlara çekilmeyi düşünüyor bir süre. Son kez köyü görmek istiyor... Viranköyü...

*
**

Oysa Viranköy'de jandarma pusuya yatmış kaç gündür onları bekliyor... Uzun bekleyiş günleri, her an kayaların yuvarlanma tehlikesi, alıcı kuşların çığlıkları, Başçavuşun sinirlerini bozmuş, pusunun sonuçsuz kalacağı düşüncesini oluşturmuştur

Ramazan da sabırsızlanıyor, sabırsızlığını belli etmemeye çalışıyor... Umudunu onların yakalanmasına ve yardımlarından ötürü alacağı «ikramiye» ye bağlamıştır.

«Biz boşuna bekliyoruz» diyor Başçavuş... «Bunların geleceği yok.»

«Aman öyle deme Başçavuşum» diyor Ramazan. «İnşallah gelirler... gelirler de yüzümüzü güldürürler.»

Zaman geçtikçe Başçavuşun umudu azalmaktadır.

«Biraz daha bekleyelim Başçavuşum» diyor. Ramazan... yaltaklanıyor... «Çobanoğlu buraya gelmeden edemez. Yalvarırım, akşama kadar kalalım hiç olmazsa. Bu herifler mutlaka buraya gelir... N'olur gitmeyin... gözünü seveyim Başçavuşum...»

Başcavuş beklemenin yararına inanmıyor artık. Dinlemiyor Ramazanı... düdük çalıyor... toplanıyor jandarmalar... yürüyüş için sıraya geçiyorlar.

Ramazanın yalvarmaları, ısrarları yarar sağlamıyor. Kızıyor kendi kendine... uzaklaşan jandarmaların ardından bakarak söyleniyor.

«Vay senin gibi şansın!» diyor.

Bitkin, ne yapacağını bilemeden oturuyor bir taşın üzerine... Bütün umutları suya düşmüş, hayalleri boşa çıkmıştır. Şanssızlığına kahrederken köyün ihtiyar yılanını görüyor.., öfkeyle deyneğini kapıyor, kovalıyor... bir taş yığınının arasına akıyor yılan. Ramazan, taşların aralıklarına deyneğini sokarak yılanı arıyor; acısını ondan alacaktır...

Kendi - kendine söylenirken, bir çıtırtı üzerine, ölümcül bir tehlikenin sıcaklığını duyuyor. Ağır ağır, sihirli bir oyunu bozmaktan sakınarak doğruluyor... şaşırıyor...

Çobanoğlu... ve iki arkadaşı...

Paniğe kapılıyor Ramazan...

«Başçavuşuum!»

Kaçıyor.

Memed Emin ateş ediyor; tutturamıyor.

Dağlar yankılanıyor.

«Çobanoğlu burada!...»

Silah sesleri yoğunlaşıyor... kayalar sarsılıyor... kopmalar başlıyor... yuvarlanmalar... Ramazan, karanlık kaya oyuklarından birine dalıyor...

Memed Emin koşuşan, kayalardan sakınan jandarmaların yakınlaştığını görüyor.

«Candarmalar bu tarafa geliyor.»

Çoban Ramazanı temel almıştır.

«Aynanı ver bana... candarmayı yaklaştırmayın bu tarafa!...»

Memed Emin aynayı atıyor... yaklaşan candarmaları daha yakınlara sokmamak için ateş ediyor...

Coban, Ramazanın saklandığı oyuğun ağzına çöküyor. Aynaya yansıyan güneş ışığıyla, karanlıkta Ramazanı arıyor... aynanın yuvarlak şavkı ölüme yol gösteriyor... Duvarlarda... örümcek ağlarında dolanıyor... buluyor sonunda Ramazanın kahpe izini... kaçmak istiyor Ramazan... izin vermiyor Çobanın tabancası... ard - arda patlıyor... yıkılıyor Ramazan... aynanın şavkı, katı ölü yüzünü aydınlatıyor.

Muhbirler ölmeli... öldürmeli... öldürülmeli...

Her yanı sarsarak, toza - dumana boğarak yuvarlanıyor kayalar... Kaya, taş ve kurşun yağıyor. Karga yuvarlanan kayaların arasından kaçarken vuruluyor, yuvarlanıyor bayır aşağı... taşlar üzerinden geçiyor...

Çoban gün ışığına çıkıyor... gözleri kamaşıyor.

Memed Eminin vurulduğunu, kayaların yıktığı bir duvarın altında ezildiğini görüyor.

Kayaların, kurşunların arasından, yeni yaralar alarak sıyrılıyor Çoban... tek başına kalmıştır... yakın dağların son kaçağıdır...

*
**

Sabaha karşı kapısı çalınıyor Ahmet Öğretmenin.

Açılıyor kapı. Çobandır gelen... yaralıdır... yorgundur...

Doktor görünüyor sofada.

Çoban saygıyla bakıyor ona.

«Kusura bakma, veda etmeye geldim» diyor. «Bizi yanlış anlama sana düşkünlüğümüz kara kaşın, kara gözün için değil. Biz ilk defa insan kıymeti bilen birini görmüşüz.»

«Bir yere mi gidiyorsun» diyor Doktor, başka söz bulamıyor.

«Bütün arkadaşlarım öldü. Artık bu eller bize yaramaz.»

«Nereye?»

«Bilmiyorum... Biz sana kıymetsiz bir can borçluyuz. Lakin onu ödeyecek vaktimiz yoktur, kusura bakma. Hakkını bize helal et... eyvallah!...»

Gidiyor Çoban...

Doktor üzgün... öyle kıpırtısız kalıyor...

Bu perişanlığı yoketmek için nedir çözülmesi gereken...

*
**

Çobanın son ziyaretidir Haticeyi... Dönüşsüz uzun bir yola çıkacak çünkü...

*
**

Dikenler vardır... ovada savrulur durur...

köksüz... kimsesiz... işte öyledir şimdi Çoban. Sarı ovanın... yeni dağlara doğru yayılan sarı ovanın ortasında tek başınadır... yalnızdır... yaralıdır...

Yaralarına yeni yaralar ekleyen iki silah sesi, yıkıyor onu toprağa... emekleyerek güç toplamak istiyor... ayağa kalkmak istiyor... aklında yankılanarak çoğalan iki kelime... Muhbirler ölmeli...

Artık muhbirleri öldüremeyecek Çoban... bitiyor...

Kim öldürecek muhbirleri?

Tüfekli bir köylü koşuyor... kucağı çocuklu bir kadın koşuyor... iki küçük çocuk koşuyor...

Adam, Çobanın başına gelince sevinçten uçuyor...

«Allah yüzümüze güldü avrat» diyor. «Yanılmamışım... Çobanoğlu bu... Sen bunun başında bekle... Ben gidip candarmaya haber vereyim...»

Koşuyor sevinçle... ikramiye alacak çünkü.

Kim vuracak muhbirleri?

Kim?

Yılmaz Güney

SENARYO

AĞIT

Yapım	Güney Film
Yönetmen	Yılmaz Güney
Senaryo	Yılmaz Güney
Görüntü Yönetmeni	Gani Turanlı
Müzik	Arif Erkin.
Yapım yılı	1971. Renkli.

Oyuncular :

Çobanoğlu	Yılmaz Güney
Mehmet Emin	**Hayati Hamzaoğlu**
Ramazan	Bilâl İnci
Bekir	Atilla Olgaç
Sivaslı	Yusuf Koç
Karga	Şahin Dilbaz
Doktor	Selmin Hürmeriç
Nizamettin	Nizam Ergüder

1. DAĞ. *Dış-Gün*

Sıcak bir öğle sonrası, yıkık, kimselerin yaşamadığı, viran köyde üç adam, kaçakçı ve kanun dışı Çobanoğlu ve adamlarını arıyorlar.

NİZAMETTİN — Ramazan Efendi...

RAMAZAN — Suss...

NİZAMETTİN — Ramazan efendi, bu herif bizi yanlış yere getirmiş olmasın...

RAMAZAN — Susss. Sarı Veli kaçakçıların yatağını hepimizden iyi bilir.

Dağdan kıpırdayan taşların, kayan toprağın sesleri gelir. Bir kaya yuvarlanır.

SARI VELİ — Kaya geliyor, kaya!...

Adamlar kaçışırlar. Yıkıntıların arasına girerler, sakınırlar, kayalar üstlerinden geçer.

NİZAMETTİN — Ramazan efendi...

RAMAZAN — Suss..

NİZAMETTİN — Ben bu işten vazgeçtim Ramazan efendi. Gidelim Ramazan efendi.

Kayaların yuvarlanması durmuştur... Üç adam, ayrı ayrı yönlerde, Çobanoğlu ve adamlarını aramaya başlamışlardır...

Aranırken, Sarı Veli'nin ensesine bir tüfek namlusu dayanır. Çobanoğlu'nun adamlarından Sivasli, Sarı Veli'nin silahını elinden alır.

Bir başka yerde Nizamettin, kendisini dipçikle itekleyen adama yalvarır...

NİZAMETTİN — İtekleme gözünün yağını sevdiğim. Bizden zarar gelmez, az akıllı ol.

Bir başka kaçakçı da beklenmedik bir yerden çıkar silahıyla...

Ramazan efendiyi de sürüp getirirler.

2. DAĞ — Dış-Gün

Bir duvarın dibinde it oturumunda Çobanoğlu, getirilenlere bakar...

NİZAMETTİN — Selamünaleyküm Çoban ağa...

RAMAZAN — Merhaba Çoban ağa, adamların

bizi tanımıyor. Nerdeyse öldüreceklerdi. Hayırlı bir iş görüşmeye geldik.

ÇOBANOĞLU — Ne işi...

Karşılıklı topluca otururlar ve Çobanoğlu'nun adamları bir kayanın üzerine çöreklenir.

NİZAMETTİN — Dört teneke mal var. Cumaya İncesu'da olması lazım. Sayende bu işi halledersek karşı tarafa mahcup olmayız. Yoksa itibarımız iki paralık olur.

RAMAZAN — Nizamettin bey hatırı sayılan tüccarlardandır. Sağolsun Sarı Veli yerinizi söyledi.

Sarı Veli, yerini söylemelerinin gerekçesini açıklama ihtiyacı duyar.

SARI VELİ — Ekmek parası Çoban ağam.

Kacakçılardan Memed Emin ters ters bakar ona.

MEMED EMİN — Ekmek parasına bizi satmıyasın Sarı.

SARI VELİ — İmkânı var mı Memed ağam. O kadar zaman beraber çalıştık, bir kötülüğümü gördünüz mü?

SİVASLI — Bu işe kaç para verin gardaş?

NİZAMETTİN — Valla ne bileyim? Ne dersin Ramazan efendi?

RAMAZAN — Münasip bir şey düşünürüz.

ÇOBANOĞLU — Sen düşünürsen bu iş olmaz.

RAMAZAN — Niye Çoban ağa?

MEMED EMİN — Geçen postayı unutmadık.

RAMAZAN — Onda benim suçum yok. Alt tarafı ben bir komisyoncuyum.

ÇOBANOĞLU — Komisyoncu kısmından kor-

kulur Ramazan efendi. Menfaatları için babalarını satarlar.

NİZAMETTİN — Adam başı yüz lira iyi mi?

ÇOBANOĞLU — Yüz lira için can tehlikeye konur mu?

NİZAMETTİN — Peki sen ne istiyorsun?

Çobanoğlu uzun bir süre adamlarıyla fikir alış verişi ettikten sonra,

ÇOBANOĞLU — Adam başı iki yüz.

Kendi aralarında gizlice konuşmaya devam ederler. Yeni talepleri vardır, belli.

ÇOBANOĞLU — Bak, ayrıca bir külot pantol, bir de iyisinden mintan. İki kilo sabun, elli mermi, on paket tütün...

Sivaslı ile konuşur yeniden... Sivaslı mintanın nasıl olacağını anlatıyor Çobanoğlunun kulağına...

ÇOBANOĞLU — Mintan çizgili olacak...

NİZAMETTİN — Kabul.

RAMAZAN — Mal tesliminde paranızı ve istediklerinizi alırsınız.

ÇOBANOĞLU — Beş yüz lirasını peşin alırız.

El sıkışır, anlaşırlar...

3. KÖY *Dış-Gün*

Köye izinli gelen Doktor hanım köylü kadınları başına toplamış, onlara sağlık konusunda birşeyler öğretmeye, anlatmaya çalışmaktadır...

DOKTOR — Analarım, bacılarım... Sağlığımızın

temeli temizliktir. Şu içtiğimiz, kullandığımız sular var ya, işte bu sularda her türlü hastalığın mikrobu bulunur. Mesela tifo, kolera, dizanteri, çocuk felci hastalıkları hep bu sulardan geçer. Fakat biz bu suları iyice kaynatırsak, mikroplarını kırmış oluruz. Sonra, helaların yanına kuyu açmak çok tehlikelidir. Çocuklarımıza iyi bakmalıyız. Memleketimizde doğan her bin çocuktan 162 si daha süt çocuğu devresindeyken ölür. Çocuklara zamanında aşı yapılmalıdır. «Kızamıkta iğne yapılmaz» derler. Bu yanlış yüzünden binlerce çocuk ölür.

Bir köy delikanlısı, peşinde bir sürü çocukla koşarak doktora doğru gelmektedir.

KÖYLÜ — Aman doktor hanım yetiş, İsmail efendi ağaçtan düştü, can çekiştiriyor.

Kadınlar ayaklanıyor, koşuyorlar hep birlikte...

Doktor önde, peşinde çoluk çocuk ve kadınlar koşuşurlar telaşla.

SESLER — İsmail efendi ağaçtan düşmüş, vah vah...

Köyün erkekleri yerde upuzun yatan bir adamın başına üşüşmüş, sözde ayıltmaya çalışmaktadırlar. Doktor, peşinde çocuklarla kalabalığa dalar.

SESLER — Doktor hanıma yol açın...

Doktor başına gelince İsmail efendi gözünü açar ve doğrularak güler, alay eder.

İSMAİL EFENDİ — Beh, beh, beh...

Köyün bütün erkekleri doktoru alaya alırlar. Katıla katıla gülerler. Doktor hanımı aldatmak çok hoşlarına gitmiştir. Doktor bozularak oradan ayrılır.

5. KÖY Dış-Gün

Karşıdan köy öğretmeni Ahmet görünür, doktora doğru gelir.

AHMET — Hayrola n'oldu?

DOKTOR — Ne olacak. Köylüler dalga geçti benimle. Ağaçtan düşen falan yok. Üzüldüm, böyle yapmasalar iyi olurdu. Kendileri için buraya geldiğimin farkında bile değiller.

AHMET — Aldırma köylüler hep böyledir.

6. KÖY — Dış-Gün

Jandarmalar, arkalarında köyün çocukları olduğu halde yakaladıkları bir «anarşist» i götürürler.

SARI VELİ — Yine birini yakalamışlar. Yakında dağlarda adam kalmıyacak.

Komisyoncu Ramazan Çobanoğlunun İncesuya götüreceği dört teneke afyonu kastederek, Velinin aklını çelmeye çalışmaktadır.

RAMAZAN — İş belle oğlum Sarı Veli, iş belle. Dağlarda adam kalmazsa bizim komisyonculuğumuz kaç para eder. Kafanı çalıştır, kaçakçı Osman'la konuş, bu fırsatı kaçırmayalım. Üç tenekesi onların, birini de biz bölüşürüz ha?

Sarı Veli düşünür...

7. DAĞ — Dış-Gün

Doğda, Sarı Veli kaçakçıları özellikle de onların başı Osmanı kandırmaya çalışır. Ramazandan aldığı akılla.

SARI VELİ — Kafayı çalıştır, bu fırsat her zaman ele geçmez. Dört teneke mal var. Bu servet demektir.

OSMAN — Sen ne alacaksın?

SARI VELİ — Bir tenekesi bana yeter.

Osman kafasında birtakım hesaplar yapar... Sonunda kararını verir.

OSMAN — Nerden geçecekler?

Veli, planı toprağa çizerek anlatmaya çalışır.

SARI VELİ — Bak burası kurumuş dere yatağı, burda da Kepez dağı var. Büyük bir ihtimalle bu aradan geçecekler. İlk kurşunda Çobanoğlu'nu devirirseniz mesele tamam.

8. DAĞ ***Dış-Gün***

Dağda Çobanoğlu ve adamları bir eşeğe yükledikleri afyon dolu tenekelerle yürürler. Osman ve adamları pusu kurdukları yerde Çobanoğlu'nu beklemektedirler.

Genç bir kaçakçı olan Dündar tereddüt ve korku içindedir.

DÜNDAR — Osman efendi, biz bu işten zararlı çıkmıyalım.

Osman kızar...

OSMAN — Korkuyor musun? Korkak adamın karnı daima açtır. İsmail, sen karşı tepeye... Teyfik, sen de bu tarafa...

Dündar'a döner -

OSMAN — Bak oğlum, böyle bir fırsat adamın eline zor geçer. Başarırsak, hissene düşen bir teneke malla hayatını kurtarırsın. Ama hâlâ korkuyorsun işte yol, çek git.

Çobanoğlu ve adamları sıcakta özellikle gizliliklerini sağlayan beyaz şemsiyeleri ve silahlarını örten uzun, ince pelerinleriyle ilerlemektedirler. Mal yüklü eşek de ortadadır. Çobanoğlu birden durur ve endişeyle çevresine bakar. Uzaktan jandarmaların sesleri gelir. Türkü söylemektedir bir jandarma.

«Çarşambayı sel aldı
Bir yar sevdim el aldı»

Çobanoğlu ve adamları bir tümsek dibine gizlenirler. Jandarmalar onları görmeden geçer, uzaklaşırlar.

Sivaslı, gizlendiği yerden gözler Jandarmaları... fısıldar yanındakine...

SİVASLI — Yahu gardaş, bu öğle sıcağında jandarma kurşunu ağır gelir adama.

10. DAĞ — Dış-Gün

Kaçakçı Osman ve adamları endişeli bir biçimde bekler.

DÜNDAR — Bak Osman efendi, allah göstermesin bize birşey olursa...

OSMAN — Ağzını hayra aç, kötü şey düşünme.

DÜNDAR — Vurulursak paylarımız ne olacak?.

11. DAĞ.. MOLA — Dış-Gün

Çobanoğlu ve adamları mola verirler.

Sivaslı, karısı ve çocuklarının fotoğraflarına bakar.
Çobanoğlu nöbettedir. Dürbünle uzakları kollar...
Kimi su içer, kimi yere uzanıp dinlenir.

12. DAĞ *Dış-Gün*

Kaçakçı Osman ve adamları dağda pusuya yatmış gelecek olan kervanı beklemektedir.

13. DAĞ *Dış-Gün*

Sıcak... Sessizlik...
Çobanoğlu ve adamları tekrar yürümeye başlar.

14. DAĞ *Dış-Gün*

Kaçakçı Osman eli tetikte... bir elinde kır çiçeği, tedirgin bir şekilde bekler...
Ufukta Çobanoğlu ve adamları bir çizgi gibi görünürler.

15. DAĞ *Dış-Gün*

Osman ve adamları pusuda bekler. Elleri tetiktedir. Uzun bir bekleyiş... Sıcak, korku.
Çobanoğlu ve adamları her şeyden habersiz yaklaşır.

Osman'ın adamlarından biri ayağını çekerken bir taş düşürür.
Çobanoğlu taşın sesini duyar ve pusuyu anlar.
Osman ve adamları yaylım ateşi açarlar.

ÇOBANOĞLU — Yayılın

Çobanoğlu ve adamları yayılıp kendilerine bi siper bulur ve ateşe karşılık verirler.

ÇOBANOĞLU — Memed Emin... Sivaslı... Öl dürmeyin, tutalım şu herifleri.

MEMED EMİN — Tamam, anlaşıldı.

17. DAĞ *Dış-Gü*

Osman korku ile karışık bağırır...

OSMAN — Çobanoğlu, Çobanoğlu... Yazını çakalı Çobanoğlu... Eşekleri bize bırakır sanız canınızı bağışlarım. Beni kan dök meye mecbur etmeyin. Ben bu dağların as lanıyım.

Osman'ın ardına sindiği kayaya bir kurşun de ğer...

OSMAN — Vay çakal vay...

Çobanoğlu seke seke ilerler.
Çarpışma devam etmektedir.
Osman'ın adamlarından biri kaçar.
Memed Emin bağırarak koşar.
MEMED EMİN — Sivaslı, beni kolla...
SİVASLI — Tamam gardaş, tamam.
Osman'ın ikinci adamı da kaçarken Osman Memed Emin'i vurmak ister.
O sırada kayadan fırlayan Çobanoğlu Osman'ı vurur.

18. KÖY *Dış-Gün*

Kaçakçıların köyü.
Çobanoğlu ve adamları mallarla birlikte köye girerler.
Köyün dar ve dolambaçlı yollarında ilerlerler.

19. KÖY *Dış-Gün*

Ramazan bir taş kümesinin başında elinde değneği tütün içmektedir. Çobanoğlu ve adamlarını görünce irkilir ve korkar.
Çobanoğlu yaklaşır ve durur. Bir süre bakışırlar. Adamları da durur.
Ramzan'ın yanındaki köylü tehlikeyi sezerek sıvışır.
Çobanoğlu ve Memed Emin kalır, diğer adamlar mallarla geçip giderler.

RAMAZAN — Geçmiş olsun, merak ettim.
ÇOBANOĞLU — Niye? Çok mu düşkünsün bize?
RAMAZAN — Niye ya, biz gardaş değil miyik?
ÇOBANOĞLU —Senin gibi gardaş mezara yaraşır.
MEMED EMİN — Yolda bizi çevirdiler, Ramazan efendi.
RAMAZAN — Candarmalar mı?
ÇOBANOĞLU — Sen onu bizden daha iyi bilin.
Çobanoğlu ve Memed Emin Ramazan'la birlikte köyün içine doğru ilerlerler.

20. KÖY.. TARİHİ BİR KALINTI DİBİ *Dış-Gün*

Tarihi bir binanın yıkıntıları arasında yabancı kaçakçılara mal teslim edilmektedir.

Çobanoğlu'nun adamları şortlu bacakları güneşte yanmış, iştah kabartan turist kadına bacaklarına, kalçalarına gizli gizli bakarlar.

Mallar yabancı plakalı bir arabaya doldurulmaktadır.

Turist kadın kaçakçılara ilgiyle bakar ve sırıtır. Yıkıntının içinde ise Nizamettin paraları saymaktadır. Turistler tekneyi bağaja yerleştirirler ve araba hareket eder.
O sırada Çobanoğlu gelir.

21. KÖY TARİHİ BİR KALINTI DİBİ Dış-Gün

Çobanoğlu ve adamları Nizamettin ile Ramazan'ı namlularla dürtükleyerek bir duvar dibine sürerler. Çobanoğlu Ramazanı işaretle...

ÇOBANOĞLU — Al onu bu tarafa. Bizi yolda çevirdiler, bu iş kimin başının altından çıktı.
Ramazan korku içindedir.
RAMAZAN — Sarı Veli namussuzu yapmasın...

22. KÖY.. SARI VELİ'NİN EVİNİN ÖNÜ *Dış-Gün*

Sarı Veli'nin kızı ağlamakta... Çocuklar yerde teneke sürüyerek kemiklerle, eski, kolları kopmuş plastik oyuncaklarla oynarlar. Çobanoğlu'nun adamları ağır ağır eve yaklaşırlar. Ve sararlar evi. Bir çocuk sürekli ağlamaktadır.
Kaçakcılardan en genci olan Karga eve doğru seslenir.
KARGA — Sarı Veli, Sarı Veli..
SARI VELİ — (Ses) Ne bağırıyorsun be, ne istiyorsun?...
KARGA — Ekinlerine öküzler girmiş, öküzler...
Sarı Veli telaşla çıkar evden
SARI VELİ — Ne öküzü ulan, kimin tarlası?...
Çobanoğlu ile adamlarını görür. Öldürüleceğini sezer ve büyük bir korku ile Çobanoğlu'na, adamlarına bakar.
SARI VELI — Hoş gelmişsin Çoban Ağam.
Çobanoğlu adamlarına bakar.
Sarı Veli bağırarak kaçar...
SARI VELİ — Yetişin, adam öldürüyorlar, yetişin.
Kaçarken açtığı kapıda Sivaslı vardır. Namlusu kapının açılmasıyla patlar. Sarı Veli vurulur.
Çobanoğlu bakışlarını çevrede gezdirir, birkaç el tüfek sesi duyulur.

Sarı Veli kanlar içinde yere yuvarlanır. Eli beyaz duvarı kana bulamıştır.
Çocuk sürekli ağlamaktadır...

23. KIR SU KENARI ***Dış-Gün***

Çobanoğlu ve adamları, bir su kenarındadırlar Çobanoğlu, çamaşır yıkar.
Memed Emin cılız derede yıkanır. Aldıkları mallara mintana, kilot pantolona bakar, aynada yüzüne dişlerine bakar. Kimi dikiş diker, kimi çamaşır yıkar.

24. JANDARMA KARAKOLU ***İç-Gün***

Karakolda başçavuş Ramazan'ı sorguya çeker.
ÇAVUŞ — Sarı Veli senin yakın arkadaşınmış, bazı işleri beraber yaparmışsınız.

RAMAZAN — Arkadaşlığımız doğru, lakin beraber iş yapmadık komutanım.

ÇAVUŞ — Bana yalan söyleme, biz herşeyi biliriz. Kaçakçılara komisyonculuk yaptığın da mı yalan?

RAMAZAN — Onlar eskidendi komutanım. Valla billa şimdi namusumla çalışıyorum.

ÇAVUŞ — Namusunla ha? Bildiğin kaçakçıların yerini bize söyleyeceksin Ramazan efendi. Yoksa elimden kurtulamazsın. Faydalı olursan belki senin de menfaatin olur.

RAMAZAN — Sahi mi? Menfaatim olur mu komutanım?...

25. KIR - BAHÇELER *Dış-Gün*

Çobanoğlu ve adamları patates, erik vb. gibi yiyecek toplar. Memed Emin ağaçtan dut silkerken aşağıdakiler pelerin germişlerdir.

MEMED EMİN — Ağaçta dut bırakmadık, sahibi görse bizi öldürür.

Çobanoğlu patates söker. Ağacın yanına gelir, elindeki çıkını uzatır.

ÇOBANOĞLU — Patates. Ateş yak Karga...

Külde patates yaparlar. Serin ağaç gölgesinde yemek yerler.

Sivaslı saz çalar. Dut ağacına sırtını dayamış yirmisinde bir delikanlı olan Bekir, hayaller dünyasındadır.

BEKİR — Aklıma ne geldi bilin mi Emin ağam, şimdi bizim orda olacaktık. Çam deresinin başında. Avuç avuç soğuk su içecektik.

MEMED EMİN — Sonra da çayıra salardık seni. Oh, gel keyfim gel.

BEKİR — Orda olsam çayıra da razıyım.

Sivaslı birden saz çalmayı bırakır.

SİVASLI — İçime bir sıkıntı çöktü Çoban gardaş. Kaç gündür kötü rüyalar görüyorum. Acep çor çocuğun başına bir hal gelmesin.

ÇOBANOĞLU — Şu sıra yollar tehlike dolu. Herşeyin vakti zamanı vardır.

SİVASLI — Çor çocuk ne yer ne içer kimbilir?

ÇOBANOĞLU — Hiç aç mezarı var mı? Allah deldiği boğazı boş bırakmaz... Kısmetleri varsa, elimize toplu bir para geçende...

SİVASLI — Sen ne diyon ağam, göle su gelene kadar kurbağanın gözü çatlar...

26. KÖY MEZARLIĞI *Dış-Gün*

Çobanoğlu, temiz, beyaz giysiler içinde vaktiyle sevdiği kızın mezarına gelir yalnız başına.

27. DAĞLAR *Dış-Gün*

Sararmış otlar, sıcak...
Dinlenmiş Çobanoğlu ve adamları yola koyulmuşlardır.
Yer değiştirirler sürekli.
Bir tepenin yamacında jandarmaya görünürler.
KARGA — Candarmaaa...
ÇOBANOĞLU — Kaçıınn...
Herkes bir yana kaçışır.
JANDARMA — Dur kaçma, teslim ol... Durun...
Jandarmalar ateş ederler, Çobanoğlu vurulur, düşer.
MEMED EMİN — Sivasliii... Candarmaları yaklaştırmayın bu tarafa...
Adamlar Çobanoğlu'nu sürükleyerek menzil dışına çıkarırlar.

28. TARLALAR *Dış-Gün*

İki köylü ekin biçer.
Bir diğer tarlada köylüler kendi aralarında konuşur.
1. KÖYLÜ — Kaçakçılarla candarmalar çarpışıyorlar galiba.

2. KÖYLÜ — Muhakkak beyaz donlular; Çobanoğlu vuruşuyordur. Silah sesi kesildi.
3. KÖYLÜ — Bana ne silah seslerinden, kim kimi öldürürse öldürsün.

Ekinler,

Yalnız başına bir küçük çocuk,
Ekin biçen köylüler...

29. YOL *Dış-Gün*

Ağır yaralı Çobanoğlu'nu adamları bir sırığa bağlayıp taşırlar. Şaşkın, korkulu, bir bilinmezliğe yürür gibidirler. Gök gürlemesini andıran sesler duyulur...

30. DAĞ.. YIKIK KÖY *Dış-Gün*

Büyük, çok büyük kaya parçaları yuvarlanır, eski, terkedilmiş, yıkık köyün üzerine..
Toz duman içinde Çobanoğlu'nu korunmalı bir yere yerleştirirler. Kayalar yuvarlanıyor durmadan ,yer sarsılıyor...
Yuvarlanmanın durmasını beklerler.

31. DAĞ.. YIKIK KÖY *Dış-Gün*

Kayaların yuvarlanışı kesilir.
Sivaslı, Bekir, Memed Emin kaygı ve umutsuzlukla yerde cançekişen Çobanoğlu'na bakarlar. Çobanoğlu sürekli kan kaybetmekle, solumaktadır.
BEKİR — Bu herif ölecek yahu.
SİVASLI — Ölürse perişan oluruz. Hepimiz dağılırız.

32. KOVUK İÇİ — İç-Gün

Gölgelik bir kovukta Çobanoğlu baygındır... Karga ve Sivaslı başında bekler.
Çobanoğlu baygın, sayıklar.
ÇOBANOĞLU — Memed Emin nerde?
SİVASLI — Doktor bulmaya gitti.
ÇOBANOĞLU — Doktor, doktor... Jandarma kurşununa melhem olabilir mi?..

33. DOKTORUN EVİ — İç-Gün

Doktorun evinde kapı vurulur. Öğretmen Ahmet kapıya yürür...
AHMET — Kim o?
MEMED EMİN — Aç kapıyı, hasta var.
AHMET — Sen kimsin?
MEMED EMİN — Bir köylü.
Ahmet kapıyı açar.

MEMED EMİN — Bir yaralımız var abi, bize doktor lâzım.
Doktor hanım çıkar sofaya.
DOKTOR — Ne var Ahmet?
AHMET — Bir yaralı varmış.
MEMED EMİN — Doktor bu bacı mı?
DOKTOR — Yaralı mı? Ne yaralısı?
MEMED EMİN — Kurşun yaralısı bacım.
Doktorun bacısı kuşku duyar Memed Eminin halinden. Fısıldar kulağına doktorun.
TÜLAY — Sakın gitme gece yarısı. Tehlikelidir. Baksana adamın haline.
MEMED EMİN — Gelmezsen bu herif ölür bacı. Bu herif ölmemeli, yaşamalı.
DOKTOR — Kim bu yaralı?
MEMED EMİN — Çobanoğlu.
Çobanoğlu herkesin bildiği birinin adıdır...
AHMET — Çobanoğlu mu?
MEMED EMİN — Yaa, Çobanoğlu.

34. DAĞ *İç-Dış-Gün*

Çobanoğlu sürekli kan kaybeder.
Sivaslı ve Karga üzgün ve umutsuz başucunda bekleşirler.
Uzaktan eşekle doktor görünür.
Nöbetle bekleyen Karga, arkadaşlarına seslenir...
KARGA — Geliyorlar...
MEMED EMİN — Çobanoğlu nasıl Sivaslı gardaş?

SİVASLI — Hali hal değil, canı nerdeyse çıkacak.

35. KOVUK İÇİ — İç-Gün

Doktor mağaraya girer, yaralıyı görür.

DOKTOR — Çantamı getirin bana. Biraz su ısıtabilir misiniz?

Yaralıyı üç kişi kollarından ve ayaklarından tutar, ameliyat başlar. Neşter yarayı keser.

Doktor kurşunu çıkarmaya uğraşır, Doğa Çobanoğlu'nun yeniden yaşama dönmesini ister gibidir. Gök gürler, kayalar ard - arda boşanır... Adamlar güç vermek, Çobanoğlunun direncini bilemek için türkü söylerler hep birlikte.

«Zahit bizi tan eyleme hay hay
Hak ismin okur dilimiz hey canım... heeey canım

Hak ismin okur dilimiz eyvallah... heeey hey dost
Sakın efsane belleme hay hay
Hazrete varır yolumuz hey canım... heeey canım
Hazrete varır yolumuz eyvallah... heeey hey dost
Sayılmayız parmak ilen hay hay
Tükenmeyiz kırmak ilen hey canım... heeey canım
Tükenmeyiz kırmak ilen eyvallah... heeey dost
Taşramızdan sormak ilen hay hay
Kimse bilmez ahvalimiz hey canım... heeey canım
Kimse bilmez ahvalimiz eyvallah... heeey hey dost
Erenlerin birdir yolu hay hay
Cümlesine dedik beliğ hey canım... heeey canım
Cümlesine dedik beliğ eyvallah... heeey hey dost
Gören bizi sanır deli hay hay
Usludan yeğdir delimiz hey canım... heeey canım
Usludan yeğdir delimiz eyvallah... heeey hey dost»

Çobanoğlu acıdan kendinden geçer, bayılır. Kayalar yuvarlanır.

Doktor kurşunu çıkarır. Ter içinde kalmıştır...

DOKTOR — Geçmiş olsun...

36. KÖY YOLU - KÖY.. *Dış-Gün*

Kıvrılıp giden toprak yol, gelenler, gidenler. Makinaya koşan, bekleşen, oturan köylüler. Öğretmen ile Doktorun kardeşi merak içindedirler.

TÜLAY — Çok merak ettim, nerde kaldı bunlar. jandarmaya haber versek...

AHMET — Akşama kadar bekleyelim, gelmezse haber veririm.

37. DAĞ.. KOVUK YOL.. *İç-Dış-Gün*

İşini bitirmiş nisanların huzuru içinde doktor gitmeye hazırlanır.

Son bir defa, uyuyan Çobanoğlu'na bakar ve gider. Bütün kaçakçılar hayranlık ve mutluluk duymaktadır.

Memed Emin ile Bekir doktoru köye getirirler. Bekir, yolda topladığı kır çiçeklerini verir doktora.

MEMED EMİN — Sağol bacı, serbestsin.

DOKTOR — Sağol. Eşek.. Eşeği almıyacak mısınız?...

MEMED EMİN — Hediyemiz olsun.
Adamlar dönüp yürürler.

38. KÖY GİRİŞİ — Dış-Gün

Köyün günlük yaşamı.
Doktor harmanların içinden geçerek köye döner.

39. DOKTORUN EVİ — İç-Gün

Doktor evdedir... gördüklerini anlatır.

DOKTOR — Ben hayatımda böyle şey görmedim. Düşün, yıllarca hayalimizde yaşattığımız o adam, sol böğründen kurşun yemiş, ot bir yatakta toz toprak ve kanlar içinde, dünyadan habersiz yatıyordu. Önce ne yapcaağımı şaşırdım. Fakat adamların bir bakışı vardı bana ,anlatamam. Onu kurtaracağıma öyle inanmışlardı ki, bu bana güç verdi. Düşün bu benim ilk ameliyatım. Hem de en zor şartlarda. Sana birşey söyliyeyim mi, senin hikayesini yazdığın yaman adama hiç benzemiyordu o...

AHMET — Jandarma kurşunu insanda yamanlık bırakır mı?

DOKTOR — Fakat metin adamdı.

40. RAMAZAN'IN EVİ — İç-Gün

Ramazan bir yandan rakısını içer, bir yandan da gazeteden ikramiye kuponları keser.

Karısı makinada dikiş diker.
Çocukları oynarlar.

RAMAZAN — Artık komisyonculukta bize ekmek kalmadı. Dağlarda adam tükenince bizim ekmek de tükendi. Şimdi tek umudumuz Çobanoğlu'nun yakalanmasında.

Çocuklara bağırır...

Susun lan, lâf konuşuyoruz...
Ah şu Çobanoğlu'nu bir yakalattırsam, bundan bizim de menfaatimiz olacak... Çünkü bir tek o kaldı. Dağlardaki son adam Çobanoğlu...

41. DAĞ.. KOVUK *İç-Gün*

Çobanoğlu halsiz, gözlerini açar, diğerlerinde sevinç ve yorgunluk...

MEMED EMİN — Üç gün üç gece cansız yattın gardaş. Allahtan umut kesilmez ya, biz senden umudu kesmiştik. Lâkin o doktor hanım senin canına can kattı, seni bize bağışladı.

42. OKUL *İç-Gün*

Okulda sağlık muayenesi... Doktor, hastalar, öğretmen... Kapıda uzunca bir kuyruk, hastalar, hastalar...

DOKTOR — Nefes al.
ADAM — Ha?
DOKTOR — Solu, solu. Derin nefes al.

43. DAĞ *Dış-Gün*

Çobanoğlu sağlığına kavuşmaktadır.
Duvarlar, taş yığınları...

44. KÖY *Dış-Gün*

Okulun önünde hasta kuyruğu... Çocuklar, kadınlar ve aşı...
Bastonlu bir ihtiyar gelir.
İHTİYAR — Selamünaleyküm.
KÖYLÜ — Aleykümselam.
BEKÇİ — Sıra kimde.
KADIN — Bende

45. DAĞ *Dış-Gün*

Çobanoğlu bir sopaya dayanarak gezinir.
MEMED EMİN — Oh, maşallah. Bugün çok iyisin Çoban gardaş.
ÇOBANOĞLU — Çok şükür iyiyim.
MEMED EMİN — Lâkin doktor abla «kendini pek yormasın» dedi.

46. DOKTORUN EVİ — İç-Gece

Doktorun misafir olduğu evde Ahmet hikaye yazmakta, doktor ile Tülay konuşmaktadır.

DOKTOR — Çok merak ediyorum, nasıl oldu acaba?

TÜLAY — Kötü bir şey olsa haber verirlerdi.

DOKTOR — Ya haber veremiyecek durumdalarsa...

TÜLAY — İstersen yarın abimle bir uğrayın.

Ahmet elindeki kâğıtlarla onların yanına gelir, oturur.

AHMET — Hikayeyi bitirdim.

DOKTOR — Adını ne koydun?

AHMET — Daha bilmiyorum. Belki Çobanoğlu, belki de Kızgın Topraklar...

DOKTOR — Ben senin yerinde olsam «Ağıt» koyardım.

AHMET — Ağıt mı?

47. DAĞ.. YIKIK KÖY — Dış-Gün

Sivaslı yeni külot pantolonunu giymiş...

SİVASLI — Nasıl Bekir gardaş, yakıştı mı? Ben Sivas mapusanesindeyken gardaş, bir kilot pantolonum, bir de körüklü çizmem vardı. Yürürken yer gök inlerdi. Ah aah, benim eşek kafam. Hapisten kaçmasaydım şimdiye on defa cezam bitmişti. Çor çocuğumun yanındaydım. Yahu gardaş, şu Çoban

ağa iyileşince bize izin verir mi acep? Ev bark gözümde tütüyor.

Nöbetçi duran Karga, karşıdan gelenleri görür,

KARGA — Doktor geliyor yahu...

Çobanoğlu ile Mehmed Emin o yana doğru yürürler.

MEMED EMİN — Seni kurtaran abla bu; doktor...

ÇOBANOĞLU — Yanındaki kim?

MEMED EMİN — Aynı evde kalıyorlar.

Doktor bir katırın sırtında, Ahmet hayvanı çekerek getirir.

MEMED EMİN — Hoş geldin doktor abla, hoş geldin gardaş.

DOKTOR — Sizi iyi gördüğüme sevindim.

ÇOBANOĞLU — İyiyim sayende.

48. DAĞ *Dış-Gün*

Çobanoğlu ve doktor viran köyde dolaşırlar.

Yaşlı bir yılan çıkar. Doktorun gözleri korku doludur.

ÇOBANOĞLU — Korkma, bu ihtiyar yılan köyümüzün bekçisidir. O da bizim gibi vazgeçemedi buralardan, başını alıp gidemedi.

Yüremeye devam ederler.

Çobanoğlu, tek duvarı kalmış bir yıkıntıyı gösterir...

ÇOBANOĞLU — Bu ev bizim evimizdi, şu...

Tepede uğultular başlar; giderek çoğalır... Doktor da sezmiştir bu garip uğultuyu.

DOKTOR — Ne oluyor?
ÇOBANOĞLU — Yine kaya yuvarlanacak.
Kayan toprak; gürültü...
Rüzgar ve kayalar...
Doktor korkuyla Çobanoğlu'na kapanır.

49. DAĞ.. YIKIK KÖY *Dış-Gün*

Ahmet ile Karga bir yıkıntının önünde konuşurlar.Öğretmen, merakla, bilgisizlikle sorar.
AHMET — Çobanoğlu'nu sever misin?
KARGA — Canımı bile veririm abi.
AHMET — Bu Çobanoğlu'nun maddi durumu nedir?
KARGA — Ne maddisi?
AHMET — Para yani, para.
KARGA — Acımızdan ölüyoruz abi. Geçenlerde bir iş yaptık, adam başı 200 lira düştü. Aftan maftan bir haber var mı abi?
AHMET — Ne affı?
KARGA — Af yani, af...

50. DAĞ KÖYÜN YIKILMIŞ ÇEVRESİ *Dış-Gün*

Ateşte kocaman bir et parçası çevrilir. Sofra kurulmuş.
Çobanoğlu, uzun bir duvarın dibinde Doktorla konuşurken geçmişini yaşamaktadır sanki.
ÇOBANOĞLU — Vakti zamanında burası büyük

bir köydü. Lâkin kayalar ve kan davası bizi tüketti. Mezarlarımız ölülerimize yetmez oldu. Tüten ocaklarımız tütmez, gülen yüzlerimiz gülmez oldu. Bir günde üç ölüyü kaldırdığımız zamanlar oldu. Kayalar düşmanımızdı artık. Kaya korkusu nedir bilir misin?

DOKTOR — Bilmiyorum.

ÇOBANOĞLU — Yaşamıyanın bilmesi imkânsızdır. Günlerce yağmur oldu yağdı üstümüze. Benim avrat anam kayalardan, babam da kan davasından gitti.

DOKTOR — Sizi kaçak yapan şey kan davası değil ama.

ÇOBANOĞLU — Nerden biliyorsun ?

DOKTOR — Bu civarda sizi tanımıyan var mı? O zamanlar ben 13 - 14 yaşlarında ancak vardım. Genç kızlığımızın en heyecanlı günlerindeydi. Okul dönüşleri, tatillerde köyün gencleri, kızları hep sizin hikayenizi, Hatice'nin güzelliğini anlatırlardı

ÇOBANOĞLU — Balözü senin köyün mü?

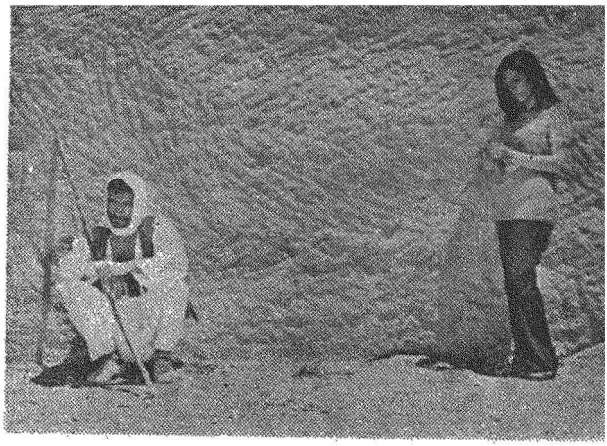
DOKTOR — Benim köyüm. Ben avcı Halil'in kızıyım.

ÇOBANOĞLU — Yaaa. Rahmetlinin çok iyiliğini gördüm. Demek senin iyiliğin de boşuna değilmiş.

DOKTOR — Pek güvenme, o kadar iyi değilim.

ÇOBANOĞLU — İyisin iyisin. Hem de çok iyisin. Evvelâ canımızı kurtardın. İstersen yapmazdın. Candarmaya da söyliyebilirdin.

DOKTOR — İyi olmanı bekliyorum. Mecburum

söylemeye. Benim görevim insanlara yardımcı olmak. Fakat kanunlara da yardımcı olmalıyım.

ÇOBANOĞLU — Haklısın, bizim de boynumuz kıldan ince kanuna karşı. Lâkin can tatlı, ölüm zor geliyor adama. Hepimiz affı bekliyoruz. On yıldır dağlarda perişanız. Bizi adamdan saysalardı bugün dağlarda olur muyduk? Fukaralığımız, Çobanlığımız bizi kaçağa esir etti. Biz dağların çakalı olduk, biz namussuz olduk. Lâkin adamdan sayılsaydık işler böyle olmazdı.

51. JANDARMA KARAKOLU *İç-Gün*

Karakolda Ramazan bildiklerini Çavuşa anlatır.

RAMAZAN — Çobanoğlu bu dağların en belalı

kaçakçısıdır komutanım. Bu güne kadar yaptığı bütün işlerden kolaylıkla sıyrılmasını bilmiştir. Beyaz donluların reisidir. Onu ya viran köyde, ya da mezarlıkta buluruz.

ÇAVUŞ — Mezarlıkta mı?

RAMAZAN — Vakti zamanında onun bir sevdiği varmış ölmüş.

62. KÖY MEZARLIĞI *Dış-Gün*

Sessiz, otlar dalgalanmakta.
İçini dolduran hüzünle Çobanoğlu bir köşede, sevdiğinin mezarında durmaktadır. Hava alabildiğine sıcaktır.

53 .JANDARMA KARAKOLU *İç-Gün*

Doktor karakolda..

DOKTOR — Çobanoğlu'nun kurşununu ben çıkardım. Ben her şeyden önce doktorum. İnsanların hastalıkları, sağlıkları ilgilendirir beni. Katillikleri, kaçakçılıkları değil. Bu arada kanuna da faydalı olmak için elimizden geleni yaparız. Ben onu viran köyde gördüm. O zaman yarası ağırdı, size söyllyemezdlm. Artık iyileşmiş olsa gerek. Fakat nerde olduğunu bilemem.

54. DAĞ *Dış-Gün*

Çobanoğlu ve adamları dağda bir kayalıkta geceyi geçirmek için uyuma hazırlığındadırlar.
Sivaslı sıla özlemi ile saz çalıp türkü söyler.
Türkü dağların üzerinden yansıyıp durur.

MEMED EMİN — Slvaslı'nın sıla ateşi kötü yanıyor Çoban gardaş. Kaç gündür çocukları dilinden düşmüyor.

ÇOBANOĞLU — Allah gecinden versin ya, galiba Sivaslı'yı toprak çekiyor.

Karga nöbetten döner, Bekir'i uyandırır. Bekir kalkar.

BEKİR — Yahu sen uyumadın mı Sivaslı gardaş?

SİVASLI — Yahu gardaş, çocuklar hiç aklımdan çıkmıyor.

BEKİR — Allah yardımcın olsun.

Bekir nöbete gider...

55. DAĞ *Dış-Gün*

Bekir uyuya kalmıştır nöbette.

Sivaslı, sazını, tüfeğini kor geride ve kendini çeken sılaya, çocuklarına, kavuşma umudu ile yollara düşer.

Bekir uyanınca boşuna arar durur Sivaslı'yı.

KARGA — Sivaslı ağam yok, Sivaslı ağam yok.

Memed Emin, Çobanoğlu'nu dürtüp uyandırır.

MEMED EMİN — Çoban gardaş, Sivaslı yok, gitmiş.

ÇOBANOĞLU — Sivaslıyı toprak çekti, kim nöbetteydi ?

Bu sırada Bekir gelir, Çobanoğlu'nun karşısına geçip oturur.

BEKİR — Beni bağışla Çoban ağam, uyumuş kalmışım. Bu sırada da Sivaslı gitmiş.

Çobanoğlu Bekir'e tokat atar.

ÇOBANOĞLU — Biz sana canımızı emniyet ettik. Bir daha gözüme görünme, artık bizimle değilsin, başının çaresine bak.

56. TARLALAR - YOL *Dış-Gün*

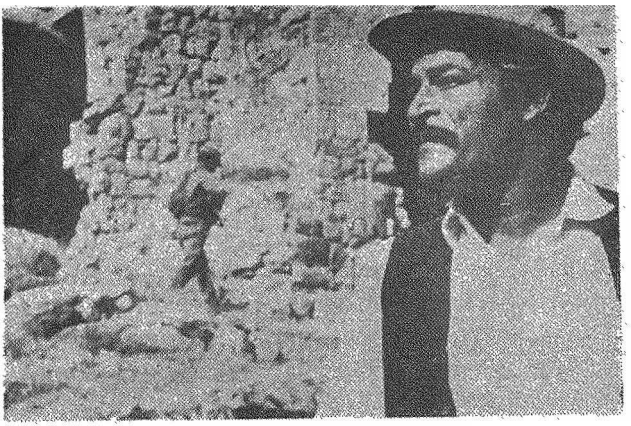
Gözalabildiğine uzanan sararmış otlar içinde Sivaslı, çıkını omuzunda, dilinde memleketinin türküsü, yürür ölümüne doğru.
Jandarmaları görünce kaçar. Ardından bağırırlar.
JANDARMA — Heeey... Duuuur...
Sivaslı koşar. Jandarmalar ateş ederler.
Sivaslı vurulur, düşer, kanlar içinde.
Başucunda hiçbir zaman yuvasına götüremiyeceği dağılmış çıkını vardır.

57. JANDARMA KARAKOLU *İç-Gün*

Karakolda, Sivaslı'nın çıkını açılır. Ardında kalan eşyaların dökümü yapılır.
ÇAVUŞ — 4 paket tütün, 2 beyaz, 1 yeşil sabun iki parça basma, nazar boncuğu, tesbih, bir tabanca, plastik bilezik, çıngırak, bebek...

58. DAĞ VİRAN KÖY *Dış-Gün*

Bir jandarma bölüğü ile muhbir Ramazan yıkık köyde Çobanoğlu ve adamlarını arar.
RAMAZAN — Başçavuşum buralarda bir yerde olacaklar. Yerleri burası ama, kimbilir nereye gizlendiler?

Bir jandarma gelir ve başçavuşa,

JANDARMA — Her tarafı aradık komutanım, kimseler yok.

RAMAZAN — Bekliyelim başçavuşum, gelirler.

59.' DAĞ - YOL *Dış-Gün*

Sıcak.. Çobanoğlu, Memed Emin ve Karga dere yatağında yürürler.

Bekir kovulmasına rağmen ayrılamaz onlardan, gidecek yeri yoktur çünkü, umutsuzca peşlerinden gider.

MEMED EMİN — Gelme ulan arkamızdan, nöbette uyuyan adama can güvenilir mi?

BEKİR — Çoban ağam, beni bağışla. Valla bir daha uyumam. Şimdiye kadar hiç nöbette uyuduğumu gördünüz mü? Ansızın dalıver-

mişim. Sivaslı'nın gittiğini rüyamda gördüm.

MEMED EMİN — Ulan arkamızdan gelirsen öldürürüm seni.

BEKİR — Çoban ağam, çoban ağam, beni bağışla. Beni yalnız bırakırsan tek başıma ne yaparım. Kurana el basayım, valla billa bir daha yapmam Çoban ağam.

Adamlar hiç aldırmadan yürürler.

Bekir arkalarından koşar.

BEKİR — Çoban ağam, Çoban ağam...
Çoban ağam, bırakma beni Çoban ağam. Benim anam da sensin babam da sensin. Ben bu dağlarda tek başıma n'aparım?

MEMED EMİN — Gelme lan, gelme lan.

BEKİR — Gelecem! gelecem!

MEMED EMİN — Gelme lan, gelme!

Memed Emin taş aranır, bulduğu taşları fırlatır Bekire... Bekir inatla bağırır...

BEKİR — Gelecem, öldürseniz de yine gelecem! Beni bırakamazsınız.

MEMED EMİN — Gelirsen kafanı patlatırım.

BEKİR — Gelecem, gelecem. Aramızda yıllardır tuz ekmek hakkı var. Beni bu dağlarda perişan bırakamazsınız.

MEMED EMİN — Gelme diyorum, gelmeee.

BEKİR — Gelecem, öldürsen de gelecem.

MEMED EMİN — Gelirsen dinim hakkı için vururum seni.

BEKİR — Vuramazsın Memed Emin ağam, vuramazsın.

MEMED EMİN — Gelmee, gelme dedim.

BEKİR — Boşuna inat etme, gelecem! gelecem! gelecem!

MEMED EMİN — Gelmee, gelmeeee...

BEKİR — Geleceeem! geleceeee!...

Memed Emin büyük bir hiddetle silahını doğrultur ve ateş eder.

Bekir'i vurur. Çobanoğlu hiddetle döner...

Birer birer tükenmektedirler. Karga geri dönerek, Bekir'in tüfeğini ve giyeceklerini alır, sonra önde yürüyenlere yetişmek için hızlanır. Sarı toprakta Bekir'in cesedini bırakarak yola devam ederler.

Sıcak... Hayvan cesetleri...

60. DAĞ... YIKIK KÖY *Dış-Gün*

Jandarmalar, Ramazan'la birlikte bütün köyü ararlar. Kimseler yoktur. Oturup beklerler.

ÇAVUŞ — Biz boşuna bekliyoruz. Bunların geleceği yok.

RAMAZAN — Aman öyle deme başçavuşum. İnşallah gelirler. Gelirler de yüzümüzü güldürürler.

61. DAĞ... YIKIK KÖY *Dış-Gün*

Ramazan beklemekten umudu kesen başçavuşu hala ikna etmeye çalışmaktadır.

RAMAZAN — Biraz daha bekleyelim başçavu-

şum, Çobanoğlu buraya gelmeden edemez. N'olur gitmeyin, gözünü seveyim başçavuşum. Yalvarırım, akşama kadar kalalım hiç olmazsa. Bu herifler mutlaka buraya gelir. Memed Emin aynıyı ver bana.

Başçavuş gitmeye kararlıdır. Jandarmalar toplanırlar.

ÇAVUŞ — Hadi, hadi. Çabuk olun bakalım, sallanmayın. Hepiniz buraya...

RAMAZAN — Vay senin gibi şansın...

Jandarmalar tek sıra olup yürürler. Ramazan arkalarından bakar.

62. *DAĞ.. YIKIK KÖY* *Dış-Gün*

Ramazan oracığa çöker.

Köyün ihtiyar yılanı sürünerek geçer.

Ramazan yılanı görür kovalar. Yılanı ararken bir çıtırtıya döner,

Çobanoğlu ve adamları durmaktadır karşısında Ramazan kaçar ve bağırır...

RAMAZAN — Başçavuşuuummm, başçavuşum.. Dönün, Çobanoğlu burada dönün...

Kaçarken Memed Emin ardından ateş eder.

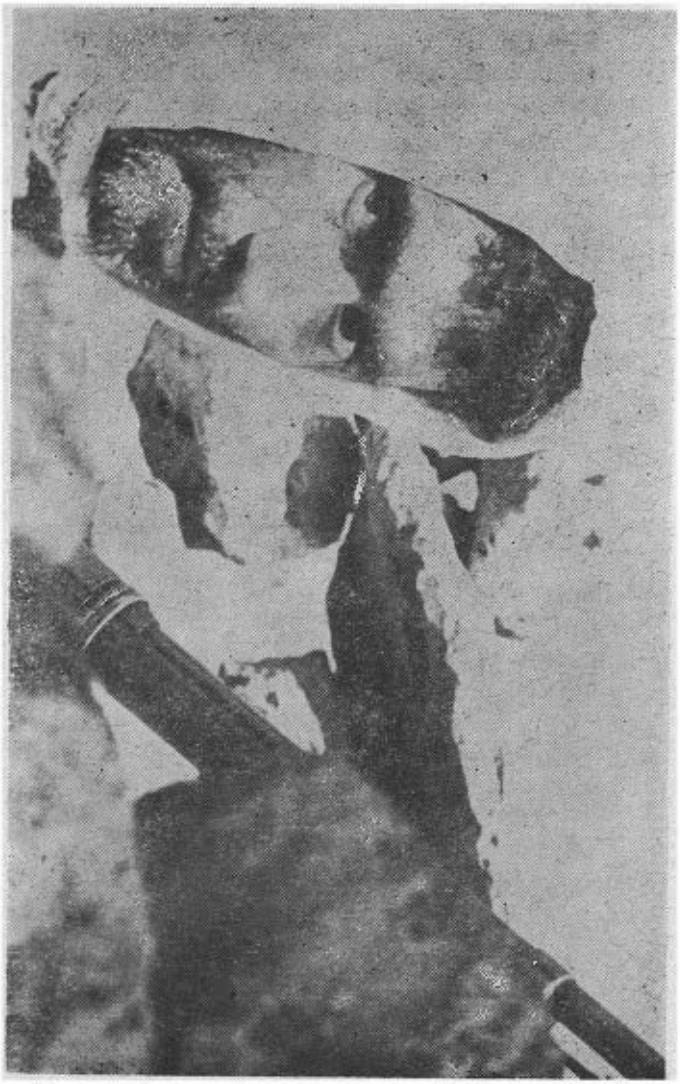
Vuramaz. Ramazan yıkıntılardan birine girmiştir.

Silah sesine kayalar yuvarlanmaya başlar.

Jandarmalar geri dönerler.

Çobanoğlu Karga'ya,

ÇOBANOĞLU — Sen candarmayı kolla.

MEMED EMİN — Candarma bu tarafa geliyor.
ÇOBANOĞLU — Yaklaştırma.
Kaçakçılar Jandarmalarla çatışırlar.
Kayalar yuvarlanır.
Çobanoğlu gizlendiği kovukta Ramazan'ı arar.
Kovuk karanlıktır.
Tavandaki küçük bir delikten sızan ışığa ayna tutup aynanın şavkıyla Ramazan'ın yerini arar, bulur, ateş eder. Ramazan vurulur.
Kayalar yağmur gibi yağmaktadır.
Karga jandarmalardan korkar, kaçar yuvarlanan kayalar arasından.
ÇAVUŞ — Dur kaçma ,teslim ol...
Karga koşmaktadır.
Başçavuş eteş eder...
Kurşunu yer, yıkılır, ölür. Karga.
Memed Emin jandarmalara ateş etmektedir.
Jandarmalar da ona ateş ederler.
Memed Emin vurulur, kaçmaya çalışırken bir duvar yıkılır, altında kalır.

Çobanoğlu kurşun ve kaya yağmuru arasından kaçar...

Çobanoğlu doktoru ziyarete gelir sabaha karşı, çalar kapıyı. Yataktan kalkarak kapıyı açar Öğretmen Ahmet

Doktor sofaya çıkar...

Çobanoğlunun yarası kanamaktadır... Soluksuzdur... Yorgundur...

ÇOBANOĞLU — Kusura bakma, veda etmeye geldim. Bizi yanlış anlama. Sana düşkün-

lüğümüz kara kaşın, kara gözün için değil. Biz ilk defa insan kıymeti bilen birini görmüşüz.

DOKTOR — Bir yere mi gidiyorsunuz?

ÇOBANOĞLU — Bütün arkadaşlarım öldü. Artık bu eller bize yaramaz.

DOKTOR — Nereye?

ÇOBANOĞLU — Bilmiyorum. Biz sana kıymetsiz bir can borçluyuz. Lâkin onu ödeyecek vaktimiz yoktur, kusura bakma. Hakkını bize helal et. Eyvallah...

Çobanoğlu gider.

Doktor üzgün, çaresiz kalır...

64. KÖYÜN MEZARLIĞI *Dış-Gün*

Çobanoğlu yanlız, otlara ve mezara bakmaktadır.

Çobanoğlu boş, gözalabildiğine uzayan düzlükte yürür.. Hiç beklenmeyen bir silah sesi... Çobanoğlu düşer. Sürünerek kaçmaya uğraşır, bir kurşun daha...

Karşıdan koşarak gelen bir köylü ailesi... Adam, karısı, biri kuçakta üç çocuk. Çobanoğlu'nun başucuna gelirler. Köylü vurduğunun Çobanoğlu olduğunu anlayınca sevinir... Başına konan ikramiye onu yoksulluktan kurtaracaktır.

KÖYLÜ — Allah yüzümüze güldü avrat. Yanılmamışım. Çobanoğlu bu. Sen bunun başında bekle, ben gidip candarmaya haber vereyim.

Adam koşarak uzaklaşır. Kadın ve çocuklar ölünün başında öylece dururlar...

BASINDA «AĞIT»

BİR SİNEMACININ YÜKSELİŞİ AĞIT

AĞIT'ta başka bir hava çalıyor *Güney*.. Bu kez, Ürgüp dolaylarında dağa çıkmış *Çobanoğlu* ve 3 arkadaşının öyküsü anlatılıyor. Civarın ünlü çetesi sayılan Çobanoğlu çetesi, çeşitli kaçakçılık işlerini yükleniyorlar. Bir jandarma baskınında yaralanan Cobanoğlu'nu tedavi etmek üzere çağrılan kadın doktor (aslen o da civardan bir köy kızıdır), Çobanoğlu'na ilk kez insan muamelesi yapıyor, insancıl yanını hatırlatıyor ona... Ama su testisi su yolunda kırılacak, Çobanoğlu çetesi, kendilerini ele veren bir aracıyı temizledikten sonra, jandarma tarafından birer birer vurulacaklardır...

□ DUYARLIK

AĞIT'ta Güney, bir çok filmine egemen olan destansal bir anlatımı deniyor yine... Bu bir tür «destansı gerçekçilik» tir, Güney'in şampiyonluğunu yaptığı... Kaynakları, kısmen Batı sinemasının, western'in ve özellikle İtalyan wes-

tern'inin sinemaya getirdiği stilize üslûp, Güney'in hemen tüm filimlerinde rastlanan «silâh romantizmi», ama bunların yanında, halktan gelen bazı etkilerdir. Güney, bir geri bırakılmış ülke sinemacısıdır. (*Burada ülkenin kültürel geri bırakılmışlığını söz konusu edelim).* Ve bu gibi ülkelerin halk beğenisi, elbette gelişmiş ülkelerin hayran olunan sinemasını meydana getiren koşullarla eleştirilemez. *Nouvelle Vague* veya Free Cinema ile kıyaslanamaz. Buna karşılık, Güney'in sinemasını, pekâlâ bir Glauber Rocha'nın (Brezilya) o lirik, duygulu, kaynaklarını halk duyarlığından, halk sanatlarından ve folklorundan alan sinemasına benzetebiliriz, *Rocha*'nın barok çoşkunluğunu ve allegori zenginliğini bir yana koyarak ve onun yerine, Türk halkına (belkl de tüm doğuya) özgü bir içliliği hüznü, melânkoliyi geçirerek... Güney, Batılı anlamında bir entellektüel değil zaten, bir halk çocuğu... Batılı anlamında bir entellektüel olsaydı bile, bunu dizginlemesi, bir yerde unutma sı gerekirdi belki de, sinema yaparken... Çünkü bugün Türkiyede yapılması gereken bir ulusal sinema (bu, her ülke için doğrudur), elbette ki halkın özünde gizli değerlere dayanmak zorunda... Bu halkın duyarlığı, yüzyıllardır, bir yandan doğa, bir yandan insanlarla cebelleşmekle bilenmiş. Anadolunun sert doğa koşulları bir yandan, *«kerim devlet»* in uzaktan sayılan, korkulan, ama nimetleri bir türlü kullarına uzanamıyan imaj'ı diğer yandan, halkın karakterini biçimlendirmiş. Güney, halkın ne istediğini bili-

yor, buna, sinema sezgisini de katıyor. Ve «Ağıt» ın ana motifleri, şiddet ile hüznün o buruk dengelenişi doğuyor. Kanun dışı Çobanoğlu, temelde suçun bozuk düzende olduğunu söylüyor. Aslında iyi bir insan, olumlu bir tiptir o: Hainler, komisyoncular, beş-on kuruşa insan hayatını satanlardır asıl kötüler, seyircinin gözünde.. Çobanoğlu, işte bu asıl kötüleri temizleylp seyircinin beklediğini yerine getirdikten sonra, kendi ölümüne kavuşuyor. Ana temanın yanında, küçük bazı toplumsal saptamalar, (turist kadının cömertçe teşhir ettiği bacaklariyle ortaya konulan, Anadolu erkeğinin kadın açlığı, geleceğini otomobil veya pay kuponlarına bağlayan insanlar, v.s.), Güney üslûbunun artık ayrılmaz bir öğesi olarak, filmin içeriğine zenginlik katıyorlar.

DESTANSI

VE GÖRSEL motifler: Doğanın tehditkâr gücü, dağdan kaya yuvarlanması olayıyla, her an duyuruluyor. Ameliyat sahnesinde (filimdeki gerçekçiliğin biraz da rahatsız edici bir abartmayla doruğuna eriştiği bölüm), bu sahnenin gerilimine yuvarlanan kayalarla kontrpuan tutuyor sanki Güney... Ürgüp, dekor olarak, evleri ve insanlariyle, *Pasolini*'nin *«Medea»* daki stilize kullanılışından büsbütün başka, gerçek bir fonu oluşturuyor filme... Bütün bu öğelere katılan müzik ve görüntünün başarılı kullanılmasiyle filmin üslûbu bütünleniyor, Güney, kendi-

ne özgü *«destansı gerçekçilik»* in yeni bir örneğini vermiş oluyor. Zaman zaman abartmalara, tekrarlara (örneğin yuvarlanan kayalar motifi, filimde tam 5 kez kullanılıyor), zevksizliğe düşen, ama sonuç olarak kendi içinde baştan aşağı tutarlı bir anlatımla...

İşte Güney'in şimdilik geldiği nokta burası... Halkın özünden aldığını kendi sanatçı potasında yoğurarak, halka (alıştırageldiği kötü sinemayı bir yana itip) sinemanın gerçek diliyle vermek... Ya, halk yararına, halka dönük sinema? Güney'in koşullar elverdiğinde bunu da deneyeceğine ve gittikçe gelişen sinema bilgisini, günün birinde *«Umut»* un başlattığı katıksız, tavizsiz bir gerçekçi ve giderek çözümler öneren bir devrimci sinemada kullanacağına güvenimiz var...

Atillâ DORSAY
(Cumhuriyet, 14.1.1972)

A Ğ I T

Güney olgunluk dönemini yansıtan Ağıt filminde yine geleneksel bir soruna değiniyor. Bu kez kaçakçılıktır öyküsünün teması. Çeşitli nedenlerle dağa çıkmış bir avuç adamın serüvenidir anlatılmak istenen, Çobanoğlu da bunlardan biridir. Yıllar önce başından geçen bir sevda öyküsünün anadoluya özgü trajik bitiminin getirdiği umutsuzluktan kanunsuz yaşamın sınırına varmış Çobanoğlu'nun dağlardaki çatışması filmin hemen hemen bütünü kapsar. Güney

bir yandan bu insanların kişisel özlemlerine kadar varan dağdaki yaşamını görüntülerken, diğer yandan da jandarma öğretmen doktor gibi aydın kişilerle olan münasebetlerini yansıtır. Kuşkusuz «Ağıt» Yeşilçam'da öteden beri aynı konu üzerine yapılmış bir çok filmden özgün senaryosuyla bir farklılık ve ayrıcalık taşıyor, ama ne var ki senaryosunu Lütfi Akadla beraber yazdıkları Hudutların Kanunu filminin tutarlılığına varamıyor. Bu varamayışının nedenlerinin başında da, Güneyin «en iyi senaryo ödülü» nü kazanmasına rağmen bu filminde yazılmış bir senaryodan yola çıkılmadığını gösterebiliriz. Çoğu filminde görüdüğümüz dramatik ögenin öykünün gelişimiyle eş değerli yükselen gerilimini Ağıtta bulmak bu nedenle güç oluyor. Ama bütün bunlara rağmen filmin kendi içinde ardarda gelen çarpıcı ve değişik sahnelere de raslamak mümkün. Örneğin tabii kayalıkların sinema türüklerinden arınmış olarak gerçekçi bir mizansen içinde sunulması seyircinin alışamadığı bir etkinin yaratılmasında önemli bir rol oynuyor. Fakat aynı mizansenin filmde birkaç kez gelişi-güzel kullanılması giderek tekdüzeliğin yanında işlevsel yanının yitirilmesine de neden oluyor. Bütün içinde başarılı olan sahnelerden ameliyat ve şükran borcunu ne pahasına olursa olsun ödemek gereksinmesini duyan Çobanoğlunun köye inişini, Göremenin doğal dekorları içinde folklorik öğenin yerli yerinde kullanılmasını ve bütün bölümlerin çarpıcılığını ve hepsinden öte, sinemamız için yabancı olan filmin genel destanımsı anlatımını sayabiliriz.

Kısa olarak değinmeye çalıştığımız bir kaç falsolu yanından ötürü, Ağıtı başarısız bir film sayabilirmiyiz? Kuşkusuz hayır!

Burçak EVREN
(Yeni Ortam, 31 Mayıs 1974)

A Ğ I T

Biliyorsunuz, «Ağıt» 1971 Altın Koza Film Şenliğin'de birincilik ödülünü kazanan film. Yılmaz Güney «Ağıt» la en iyi rejisör, en iyi senarist ve en iyi erkek oyuncu ödülünü kazanmıştır. Gani Turanlı da en iyi kamera ödülünü... Pekii, bu konuda bize söylenecek söz kalıyor mu? Kalıyor tabiî... «Umutsuzlar» için ne dedikse aynısını bu film için de tekrarlayacağız, belki de daha fazlasını... Siz, «cici salon filmlerinin» seyircisi siz, saçma sapan seks avantür fllimlerinin, İtalyan kovboylarının ve batının sanat filmlerinin seyircileri. Bu filmi de görün lütfen. Çobanoğlu ve arkadaşlarının hikâyesini seyredin. Orada bir büyük sinemacı, güzel sinemacı Yılmaz Güney'i, hayatını hiçe sayarak üzerine yuvarlanan kayaların arasında kamerası ile eşsiz görüntüler yakalayan Ganl Turanlı'yı, Hayati Hamzaoğlu'nu, Bilâl İnci'yi, adı figürana çıkmış bir avuç isimsiz adamın Yılmaz Güney'in yönetiminde verdikleri oyunu seyredln. Hiç, ama hiç pişman olmayacaksınız...

(SES dergisinden)

AĞIT

Türk sinemasının hamle yılı kabul ettiğimiz 1971 1972 sezonunda Ağıt'ın yeri mutlaka büyüktür. Ulusal sinema anlayışına örnek gösterdiğimiz Ağıt'ın yönetmeni ve başoyuncusu olan Yılmaz Güney, bu filmle yerli sinemanın erişilmez ismi haline gelmektedir. Bölgesel konu, belgesel açıdan ve gerçeğe uygun tarzda filme alınmıştır. Renk ve çekim bugüne kadar çekilmiş Türk fimlerinin ötesindedir. Ayrıca film, Yılmaz Güney'in bugüne kadar yaptığı filmler arasında «UMUT» dahil sinema dilini ustaca kullandığı en iyi filmdir. Yabancı filmcilerin stüdyo çalışmaları ve maketlerle çektiği sahneleri hayatını tehlikeye sokacak «delice bir çalışma ile» çeken Güney bu konuda da tahmin ediyoruz ikinci bir denemeye giremiyecektir. Ağıt Türk sinemasını arzulanan düzeye oturtacak güçlü bir temelin ilk taşı niteliğindedir. Çekim yönünden olduğu kadar oyuncuların oyunu ile de başarılı bir film olan Ağıt'ın konusuna gelince özetle şöyledir

Doğal şartların dağa çıkardığı bir kaçakçı grubunun macerası insancıl açıdan verilmektedir.

Refik Sönmezsoy (Tercüman)

A Ğ I T

Birkaç yıl evvel, *Lütfi Akad*'ın yönettiği bir filmi seyretmiştik. *Hudutların Kanunu*... Güney

in sanatçı olarak, gerçek değerini ortaya koymağa başladığı filmlerden biriydi. Uzak bir Anadolu kasabasında, kaderine terkedilmiş unutulmuş, aç, fakir insanların hikâyesiydi. Topraksız, işsiz, güçsüz bir Hıdır'ın varlığında kişilerin *«suça yönelişleri»* ni izlemiştik. Güney, bu kurdelede sadece bir oyuncuydu. Belirli bir senaryo düzeni içinde, bir yönetmenin yorum ve inançlarına göre oynuyordu. Ve bugün *Hududların Kanunu*yla aynı paralelde, aynı inançta *AĞIT*'ı seyrettik. Ve film, bütün varlığıyla Yılmaz Güney'indi. Böylece, sanatçı, Hıdırın bahtsız hikâyesinde, yapamadıklarını, daha güzel, daha güçlü ve o ölçüde heybetli bir davranışla bu kurdelede yapmış. *Hudutların Kanunundaki Hıdırla Ağıt'taki Çobanoğlu* birbirine benzeyen insanlardır. Hıdır, daha sinik, daha ezik, daha güçsüzdü, daha çaresizdi. Çobanoğlu daha kudretli, daha bilinçlidir. Yalnız değildir. Aynı yola başkoymuş, kendisine inanmış dört arkadaşı daha vardır. Kaçakçılık yaparlar. Güney, bu mutsuz insanların hayatını anlatırken, hicvin en güzelini, en muhteşemini de yapar. Bütün bir toplumu, yalnız yaşadığımız günleri değil, bu güne varışı, bu şartları oluşturan sebepleri de taşlar. Yıllarca *«Toprak Ağasıyla, kapu kulunun»* çıkarcı işbirliğini... Ve onun hain sonucunu, kirli bir surat gibi ortaya çıkarır. İdealist bir Doktor Hanıma karşı çevrenin gösterdiği davranış da, böyle bir ihmalin bilinçsiz sonucudur. Gerçekte Ağıt bu kaderine terkedilmiş, bu çaresiz insanlar için söylenmiştir. Güney hicvini

kısa görüntülerle, birkaç kelimelik diyaloglarla yapmıştır. Çobanoğlu ve arkadaşları vahşi bir çakal gibi dağlarda yaşar. Ama hepsinin gönlünde, sıcak bir yuvanın özlemi vardır. Bir gaz lâmbasının sıcak aydınlığında, bir sedire uzanıp etrafında oynaşan çocukların tükenmez hasretiyle sürüklediği adam, vurulduğu zaman çıkınında, bir tesbih, bir nazar boncuğu ve küçük bir oyuncak bulunur. İnanç, tevekkül ve özleyişin, sessiz ifadesi...

Doktor hanım, gençtir, güzeldir. Bir salonda, kaloriferli bir evde, mutlu bir hayat kurabilir. Ama bu toprağın insanına inanmıştır. Bu toprağın gerçek kızıdır. Ve bir gün Çobanoğluyla karşılaşır. Çobanoğlu yaralıdır, perişandır. Bağrına saplanmış bir kurşunu, Doktor hanım narkoz kullanmadan çıkarır. Dağlara sığmayan bir Çobanoğlu, narin bir elin deştiği yaradan mı haykıracak?... Ve susar... Ve yönetmen filmin en güzel sözünü söyler. O bahtsız kaderin birleştirdiği insanlar, bir ağızdan türkü çağırırlar. Kişilerin haysiyet ve vakarı, tek tek portrelerle verilir. Ve *insanlar, yaşadıkları bu rezil hayata karşı duydukları nefreti ağlayarak* haykırırlar. Doktor hanım, eşek sırtında köye dönerken, vefaya sevgi ve şefkate muhtaç bir dağ adamı, kır çiçeklerinden yapılmış bir küçük demeti Doktor Hanım'a verir. Bu sessiz bir isyandır. Ve söylenmeyecek bir aşkın, en güzel, en duygulu ifadesidir. Sonra, Çobanoğlu, bütün arkadaşlarını kaybettikten sonra, bir meçhule doğru giderken Doktor Hanıma uğrar. Söyledi-

ği tek bir cümle, gerçek bir duygunun ifadesidir... «*İnsan olduğumuzu senden öğrendik*» Yıkık, talihsiz, kimsesiz Çobanoğlu yollara düşer. Ama bir kurşunla can verir. Ve bir insan haykırır «Çobanoğlunu vurdum. İkramiye alacağım. Bütün hayatım kurtuldu.»...

Reji ve Oyun: Yılmaz Güney olayları ve insanları gene o duygulu, o içli o romantik uslûbuyla anlatmış. Güney, mekanları büyük bir ustalıkla kullanmış. Dağların yuvarlanışını ürpererek, heyecanla seyrettik... Güzel olmayan bir tek sahne yoktu... İnandık ki, Güney her filminde bir başka şiir yazarak, büyük kitabını hazırlıyor.

Oyuncular: Hayati Hamzaoğlu'na hayran kaldık. Sonra *Atilla Olcay*... O ne güçlü, o ne mükemmel bir oyundu. «Vur!» diye haykırırken, sanki, bütün kaderiyle alay ediyordu. *Yusuf Koç*, *Şahin Dilbaz* da öyle... Aşağılık bir adamın portresini çizen *Bilâl İnci* sonra *Oktay Yavuz*.. çok iyiydiler. Ve ilk olarak beyaz perdede görünen *Selmin Hürmeriç*... Son derece ölçülü duygulu ve anlamlı bir oyun verdi.

Yılmaz Güney... Söyleyeceğimiz her sözün, en güzeli, en uygunu, en gerçeği bile yetersizdir. Duygu ve düşüncelerimizi anlatmayacağız.

Ve bir filmde bir başka sanatçıya bir daha hayran kaldık. Gani Turanlı... Kamerasıyla, bir başka şiiri, görünümün en güzel şiirini yazmış.

Gerçek sanata sevgi ve saygı.

Kani SUVEREN

(Son Havadis, 19; Ocak 1972)

TÜRKİYE PARİS'TE

«... «Ağıt,» tepelerden sık sık taşların düştüğü dağlık bir bölgeye sığınmış bir kaçakçı gurubunun başına gelenleri, epik tarzda anlatan bir eser. Taşların düşüşü, bu adamların içinde yaşadıkları ortamın güvensizliğini arttırarak, yazarın kendini estetiğe ve lirik bir dile kaptırmasını kolaylaştırıyor. Düşen taşların sembollk olarak en yüksek noktaları gösterdiği, ses yükselmeleri arasında, yazar gözlemlerde bulunarak, birlik olmanın anlamını henüz anlamamış köylülerle, kadınların (ki aralarından sadece bir tanesi erkeklerin yaptığı bir işi yapıyor: doktor) durumlarına dikkati çekmesine rağmen, bu adamları, kanunun ve jandarmaların karşısına çıkaran sebepleri bize belirtmiyor!...»

Gérard LANGLOIS
(Fransa'da yayımlanan
ERCAN Dergisinden)

Venezia 1972
XXXIII MOSTRA INTERNAZIONALE D'ARTE CINEMATOGRAFICA
PREMIO DI SELEZIONE VENEZIA-CRITICI
AGIT di YILMAZ GÜNEY

T. C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
Emniyet Genel Müdürlüğü

Ankara

206001

11 Mart 1971

ANKARA

1- Aksun yilm Kurumuna ait (Aşk?) adlı film 22.10.1971 tarihinde Merkez Film Kontrol Komisyonu tarafından görülmüştür.

Doktor henimin Yilmaz Güney'in vicdanından kurşunu çıkarırken hep bir oğlumun yerini düşleme sahnesinin çıkarılması şartiyle adı geçen filmin halka gösterilmesinde ve yurt dışına çıkarılmasında bir sakınca bulunmadığına (971/254) sayılı ile karar verilmiştir.
Bilgi ve gereğini rica ederim.

2- Bütün valiliklere yazılmıştır.

m/ç

YUSUF DANIŞMAN
MÜSTEŞAR MUAVİNİ
İÇİŞLERİ BAKANI V.

la Biennale
di Venezia

33ª mostra internazionale d'arte cinematografica

Martedì 22 Agosto

Cinema Olimpia
ore 17

Selezione
XXIII Mostra Internazionale del Film Documentario

Sezione "VENEZIA CRITICI"

Palazzo del Cinema
SALA GRANDE ore 9

Cinema Olimpia
ore 21

TURCHIA

AGIT

di Yilmaz Güney — 80 minuti - colore

Interpr. Yilmaz Güney, Hayati Hamzaoglu, Bibel Inci

Prod. Akun Film

didascalie in francese

Biglietto d'ingresso (tasse comprese) L. 800

Le vendite dei biglietti di ordine alla biglietteria del Palazzo del Cinema Tel. 66.888 66.888
e presso la Biglietteria del Cinema Giorgio - Tel. 22755.

RIDUZIONI FERROVIARIE

E' VIETATO L'INGRESSO AI MINORI DI 18 ANNI

«AĞIT»IN VENEDİK FİLM ŞENLİĞİNDEKİ BAŞARISI

122. sayfadaki belge, «Ağıt»ın, 1972 de yapılan, 33. uluslararası Venedik Film Şenliğinde aldığı «Başarı Ödülü»nü gösteriyor.

33. Venedik Film Şenliği'ne, 30 ülkeden 86 film, şenlikte yer almak için başvurmuştu. Visconti, Zeferelli ve De Sica gibi ünlü sinema adamlarının yer aldığı seçici kurul, içlerinde «Ağıt»ın da yeraldığı 86 filmi tek tek seyretti. Venedik Film Şenliği o yıl ilk kez yarışmasız yapılıyordu. Seçici Kurul 86 filmden, şenlikte gösterilecek 10 filmi seçmekle ve onuna da «Başarı Ödülü» vermekle görevliydi. Kurul 27.8.1972 de «Ağıt»ı seyretti ve «Başarı Ödülü» verilmesine karar verdi. Böylece Türkiye, Avrupa'nın en zor festivallerinden birinde önemli bir başarı kazandı. Otuz üç yıldır yapılan Venedik Film Şenliğinde ilk kez bir Türk filmi ödül alıyordu.

NOT 123. sayfada «Ağıt»la ilgili sansür belgesi, 124. sayfada da «Ağıt»ın Venedik Film Şenliğinde gösterileceğini belirten afiş yer almaktadır.

12,5 lira